

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและ หลักการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายของสภาพและปัญหา
 - 1.1 ความหมายของสภาพ
 - 1.2 ความหมายของปัญหา
2. การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน
 - 2.1 การบริหารจัดการศึกษาไทย
 - 2.2 การบริหารงานโรงเรียนเอกชน
 - 2.3 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเอกชน
 - 2.4 ขอบข่ายภารกิจการบริหารงานโรงเรียนเอกชน
3. การบริหารงานวิชาการ
 - 3.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 3.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
 - 3.3 หลักการบริหารงานวิชาการ
 - 3.4 กระบวนการบริหารงานวิชาการ
 - 3.5 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
4. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชน
 - 4.1 งานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 4.1.1 ความหมายของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 4.1.2 ความสำคัญของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 4.1.3 ขอบข่ายของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 4.2 งานด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน
 - 4.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน
 - 4.2.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน
 - 4.2.3 ขอบข่ายของการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

- 4.3 งานด้านการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา
 - 4.3.1 ความหมายของการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา
 - 4.3.2 ความสำคัญของการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา
 - 4.3.3 ขอบข่ายของการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา
- 4.4 งานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
 - 4.4.1 ความหมายของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
 - 4.4.2 ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
 - 4.4.3 ขอบข่ายของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
- 4.5 งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.5.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.5.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.5.3 ขอบข่ายของการประกันคุณภาพการศึกษา
- 5. ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชน
 - 5.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 5.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน
 - 5.3 ด้านการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา
 - 5.4 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
 - 5.5 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความหมายของสภาพและปัญหา

1. ความหมายของสภาพ

สุวิทย์ หิรัญภาคณ์ (2540, หน้า 538) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ความเป็นเองตามธรรมชาติของมัน ลักษณะในตัวเอง ธรรมชาติ ภาวะ

คมกฤษ คัมภีรานนท์ (2546, หน้า 7) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง สภาวะที่เป็นจริงเกี่ยวกับการดำเนินการบริหาร

จิตการุณ วัชรราชันย์ (2544, หน้า 7) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ลักษณะที่รับรู้ได้ถึงการบริหารงานจัดและดำเนินการด้านบริหาร โดยผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการในด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข

สวาท โจมาตี (2544, หน้า 5) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ความเป็นจริง
สิ่งที่เป็นอยู่ สิ่งที่ได้ปฏิบัติ รวมถึงปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

หยด คณโฑทอง (2544, หน้า 6) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ระดับการปฏิบัติงาน
ที่เป็นจริงเกี่ยวกับการบริหาร

อัปสร สุรโชติ (2544, หน้า 7) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ระดับของการปฏิบัติ
งาน ตามสภาพที่เป็นจริงของการดำเนินงาน

ทวน เทียงเจริญ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ
งานที่เป็นจริงเกี่ยวกับการบริหาร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 1123) ให้ความหมาย
ของคำว่า สภาพ หมายถึง ความเป็นเองตามธรรมชาติหรือธรรมชาติ เช่น สภาพความเป็นอยู่

วินัย คำหนูเอนก (2547, หน้า 7) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง สภาวะที่เป็นอยู่
ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการบริหาร

บุญเลิศ รอดเชื้อ (2547, หน้า 7) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง สภาพที่พบหรือ
ที่เป็นอยู่ในการดำเนินการบริหารงาน

พจนานุกรมฉบับมติชน (2547, หน้า 635) ให้ความหมายของคำว่า สภาพ
หมายถึง ความเป็นธรรมชาติ ลักษณะในตัวเอง ภาวะและธรรมชาติ

คินเดอร์เลย์ (Kinderley, 2003, p. 812) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง

1. การดำรงชีวิตอยู่ในตำแหน่งของบุคคลบนสรรพสิ่งทั้งหลาย
2. การจากไป (ตาย) พร้อมกับความหวังโย หรือสภาพที่ทำให้ไม่สงบ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในเรื่องของสภาพ

3. สภาพโดยทั่วไป เป็นการจักระบบที่เกี่ยวกับสังคม การเมืองภายใต้การปกครอง
ของรัฐบาล ดังนั้นส่วนประกอบที่เกี่ยวกับการเมืองส่วนหนึ่ง สมาพันธ์รัฐ สาธารณรัฐ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา มีสภาพเป็นสหรัฐ

4. สภาพโดยทั่วไป ด้วยเหตุและผลหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพ คือสภาพตาม
เอกสารสำรองไว้สำหรับหรือให้โอกาสสำหรับระเบียบแบบแผนต่าง ๆ คือสภาพของการไปพัก
สภาพของห้องพักอันดีเยี่ยม และเกี่ยวกับโอกาส คือสภาพของการเปิดรัฐสภา เป็นต้น

5. สภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา การปกครองของรัฐเกี่ยวกับพลเมือง สภาพ
ของรัฐมนตรี สภาพและศรัทธา

5.1 เป็นคำพูดที่แสดงความรู้สึกลึกซึ้งอย่างเต็มที่และบริสุทธิ์ ในการพูดหรือการเขียน
คือสภาพตามความคิดเห็นของตน

5.2 รายละเอียดที่กำหนดไว้แน่นอนที่สภาพของช่วงระหว่างของระเบียบพิธีมี
ความเหมาะสมทั้งหมด สภาพของสิ่งของ หรือการเล่นหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามสถานการณ์

และกระแสของสถานการณ์ต่างๆ ดอนกลางของภาษาอังกฤษเป็นสภาพการณ์บางส่วน จากสภาพบางส่วนซึ่งทำให้เกิดการปรับตัวสู่ความเป็นมลรัฐ หรือสภาพที่เป็นมลรัฐ

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สภาพ หมายถึง สภาพที่พบ หรือที่เป็นอยู่ในการดำเนินการบริหารงานนั้น ๆ

2. ความหมายของปัญหา

สุวิทย์ หิรัญภาคย์ (2540, หน้า 538) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง ข้อสงสัย คำถามข้อที่ต้องพิจารณาแก้ไข

จิตการุณ วัชรราชันย์ (2544, หน้า 7) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง อุปสรรคในการบริหารงานการจัดและดำเนินการด้านการบริหาร การจัดและดำเนินการและอุปสรรคในการดำเนินการ คมกฤษ คัมภีรานนท์ (2546, หน้า 7), วินัย คำหนูเอนก (2547, หน้า 2), และหยด คนโททอง (2544, หน้า 6) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันคือ ปัญหา หมายถึง อุปสรรคในการบริหารงานการจัดดำเนินการ ด้านการบริหารหรือข้อขัดข้องเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร

อัปสร สุโชติ (2544, หน้า 7) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง อุปสรรค หรือ ความขัดข้อง ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน

ทวน เทียงเจริญ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง อุปสรรคหรือ ข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบริหารงาน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 687) ให้ความหมายของคำว่า ปัญหา หมายถึง ข้อสงสัย ข้อขัดข้อง เช่น ทำได้โดยไม่มีปัญหา คำถาม ข้อควรถาม

สวาท ไจมาดี (2544, หน้า 5) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง อุปสรรค ข้อขัดข้องในการจัดหาสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกในด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิทยาการ และการนิเทศแก่ครูผู้สอน

บุญเลิศ รอดเชื้อ (2547, หน้า 7) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง สภาพที่พบ หรือเป็นอยู่อันเป็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่อการบริหารงาน

พจนานุกรมฉบับมติชน (2547, หน้า 549) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง ข้อสงสัย คำถาม ข้อบกพร่องหรืออุปสรรคที่ต้องแก้ไขให้ลุล่วง

คินเดอร์เลย์ (Kinderley, 2003, p. 653) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง

1. วิธีการแก้ปัญหาอันเกิดจากความต้องการทางวัตถุ เป็นเรื่องที่ยุ่งยากและลำบาก เขายังไม่มั่นใจว่าปัญหา ของการแสดงออก มันมีวิธีการป้องกันปัญหาอย่างไร..?

2. บางสิ่งบางอย่างที่เป็นเรื่องยากต่อการเรียนรู้และทำให้สำเร็จได้

3. ปัญหาเรื่องความเป็นลูกผู้ชายกำลังเป็นสาเหตุของปัญหาทั้งปวง คินเดอร์เลย์ ให้เหตุผลไว้

4. ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์และวิชาฟิสิกส์ เป็นการเริ่มต้นของการตรวจสอบ เป็นเงื่อนไขซึ่งกำหนดให้สำเร็จหรืออธิบายข้อเท็จจริง เป็นผลที่ตามมาหรือกฎหมาย

5. ก. ในการเล่นเกมส์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกมส์หมากรุก เป็นลักษณะการเล่นสำหรับผู้ชาย เครียดและสิ่งอื่น ๆ เป็นสิ่งซึ่งผู้หาคำตอบจะได้รับ (บรรลุผล)

ข. ทางออกหรือวิธีแก้สำหรับคำถามหรือปัญหาอันยุ่งยากนั้น ข้อปัญหา คือ เรื่องที่ต้องแก้ไขหรือพิจารณาถิ่นของประเทศกรีก

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ปัญหา หมายถึง สภาพที่พบหรือที่เป็นอยู่อันเป็นอุปสรรค หรือข้อขัดข้องในการดำเนินการ ทำให้งานที่ทำไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือความเดือดร้อนและสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

1. การบริหารจัดการศึกษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา (2540, หน้า 7) กล่าวว่า เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายหลัก คือ การให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้คือ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การจัดการศึกษาจะต้องดำเนินไปตามบทบาทหน้าที่โดยถือว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้การดำเนินงานโรงเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่นโดยกำหนดงานไว้ 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการการเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดการศึกษาจะต้องดำเนินไปตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนและสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนและภารกิจหลักที่ผู้บริหารจำเป็นต้องเอาใจใส่และให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ งานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ 4 งาน คือ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุดและให้ความสำคัญต่องานวิชาการที่เป็นงานหลักเป็นหัวใจของโรงเรียน ส่วนงานด้านอื่นเป็นงานสนับสนุนที่ทำให้โรงเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป., หน้า 33)

กิตติ รัตนวราษี (2545, หน้า 51) กล่าวถึง การบริหารงานในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนโดยให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาของไทย ออกเป็น 8 งานคือ การจัดโครงสร้างองค์กร การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การบริหารงบประมาณและการจัด

การเรียนการสอน การบริหารการศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน การบริหารอาคารสถานที่ และการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน

จากแนวความคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาไทยในทุกระดับ ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนเอกชนหรือรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานด้าน วิชาการมากที่สุด เพราะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพเยาวชน ให้มีความรู้ ความสามารถและเป็นที่ต้องการของสังคม ส่วนงานด้านอื่นเป็นงานสนับสนุนที่ทำให้ โรงเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่น

2. การบริหารงานโรงเรียนเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 2, 5) กล่าวถึงการศึกษาไว้ใน มาตรา 4 ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย และหลักการการศึกษาไว้ใน มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม และวัฒนธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมาตรา 9 กล่าวถึง การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครอง ท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท การศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในโรงเรียน
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครอง ท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน สังกัดอื่นในส่วนของการบริหารและจัดการศึกษาของเอกชน

จาร์ส นองมาก (2544, หน้า 16) กล่าวถึง โรงเรียนเอกชนว่า หมายถึง สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียน ทุกผลัดรวมกันตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปแนวคิดในการบริหารโรงเรียนและสถานศึกษาเอกชนให้เป็น

ที่ปรารถนาของผู้ปกครอง โรงเรียนเอกชนจะต้องพร้อมด้วยปัจจัยหลายด้าน และจะต้องมีกระบวนการบริหารที่ดีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การสร้างประสบการณ์ความรู้ ความรู้คุณธรรม การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สนองต่อความต้องการของนักเรียนและสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 21-22) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเอกชน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 43 ว่าการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตาม มาตรา 18(2) เป็นนิติบุคคล และมี คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาที่กฎหมายกำหนดโดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านจัดการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐของเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาเอกชน โดยให้ รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อน หรือการยกเว้น ภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาเอกชน ตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่ง ตนเองได้จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้สนับสนุนให้ เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐจะช่วยเหลือ สนับสนุน ด้านการเงิน การลดหย่อนยกเว้นภาษีสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาเอกชน ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐาน สถานศึกษาเอกชนจะต้อง เป็นนิติบุคคล บริหารโดยคณะกรรมการมีอิสระในด้านการบริหารจัดการอยู่ภายใต้การกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานจากรัฐ ในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาเอกชน

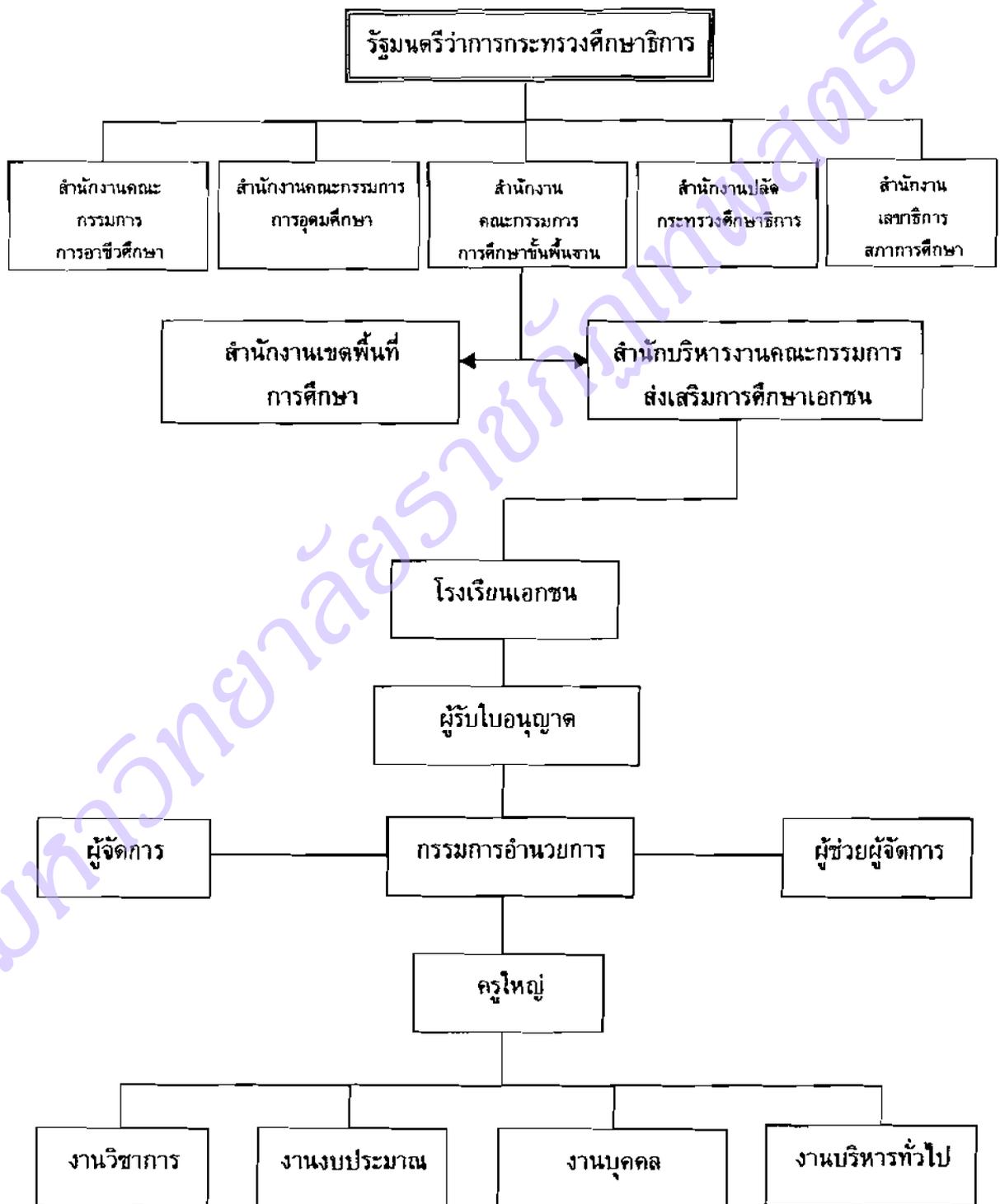
จะต้องเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

3. โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2549) กำหนดให้การปฏิบัติงานของ โรงเรียนเอกชนเป็นไปตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ได้จัดให้ โรงเรียนเอกชนเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ดูแล ดังนี้

1. ส่งเสริมและประสานงานการศึกษาเอกชนและดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน
2. เสนอนโยบายยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน กำหนดกฎระเบียบ และเกณฑ์มาตรฐานกลางในการจัดการศึกษาเอกชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ ประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเอกชน
3. ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาเอกชน การอุดหนุนการศึกษาเอกชน การคุ้มครองการทำงาน สิทธิประโยชน์ของครูบุคลากรทางการศึกษาเอกชน และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน
4. เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูลทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชน ตลอดจนติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน
5. ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ดังปรากฏระบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาดังภาพ 2

ภาพ 2 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเอกชน

ที่มา : (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2549 หน้า 10)

จากโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนที่กล่าวมา ได้จัดให้โรงเรียนเอกชนเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลในด้านต่าง ๆ อยู่ภายใต้ การกำกับในสำนักเขตพื้นที่การศึกษาโดยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็นองค์กรหลักที่มีประสิทธิภาพในการประสานงานส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเอกชนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

4. ขอบข่ายภารกิจการบริหารงานโรงเรียนเอกชน

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนได้ยึดหลักพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้เป็นเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษาบริหารงาน ด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้อง ความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประสานความร่วมมือกับครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ จัดการศึกษา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ 4 งาน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป งานวิชาการจึงเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของ สถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 12)

พรชัย ภาพันท์ (2547, หน้า 41) ได้กล่าวถึงภารกิจโรงเรียนในแต่ละด้านไว้ดังนี้

1. ภารกิจด้านวิชาการ ประกอบด้วย
 - 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 1.3 การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนการเรียนรู้
 - 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา
 - 1.6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
 - 1.7 การนิเทศการศึกษา
 - 1.8 การแนะแนวการศึกษา
 - 1.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.10 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
 - 1.11 การส่งเสริมงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว หน่วยงานและสถาบันอื่น

ที่จัดการศึกษา

2. หลักการและแนวคิดด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

2.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2.2 มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญสูงสุด

2.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

2.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

2.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการและพัฒนาศึกษา

3. เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ใช้เป็นแนวพัฒนา ดังนี้

3.1 ปรัชญาและแนวนโยบายของโรงเรียน มีความชัดเจนและเหมาะสม สามารถเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของโรงเรียน

3.2 การเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตร ปรัชญา และนโยบายของโรงเรียนรวมทั้งเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ

กรณีการ ภิญญาคง (2539, หน้า 12) กล่าวถึงโรงเรียนที่ดีมีประสิทธิภาพคือ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาได้ครบถ้วนได้มาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ของสังคมและชุมชนอย่างมีคุณภาพ โดยปกติจะมีหลักสูตรเป็นตัวกำหนด เป็นแนวทางให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อมุ่งไปสู่มาตรฐาน แต่เนื้อหาในหลักสูตรนั้นโรงเรียนแต่ละโรงเรียนก็มีสิทธิที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชนได้แต่ต้อง มีความเหมาะสมไม่ขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ดังนั้นการบริหารการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ต้องคำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของสังคมอยู่เสมอ การจัดระบบการศึกษาปัจจุบันนี้ไม่ว่าระดับชาติ ระดับท้องถิ่นหรือระดับของโรงเรียน มีหลักการทั่วไป 10 ประการ (ธีรารัง ชูทัพ, 2543, หน้า 19-20) ดังนี้

1. ครูจะต้องรู้จักเด็กที่สอนอย่างทั่วถึงทุกคนและครูจะต้องทราบความจำเป็นหรือความต้องการ ปัญหา ข้อจำกัดและความสามารถเฉพาะคน ของเด็กแต่ละคนที่ครูสอนด้วย

2. การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่นหรือระดับโรงเรียน จะต้องยึดหลักการว่าเด็กทุกคนจะมีโอกาสเท่าเทียมกัน ที่จะเข้าโรงเรียนได้และมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียน

3. การจัดการบริหารโรงเรียนต้องให้เหมาะสมกับปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา

4. การจัดโรงเรียนต้องยึดหลักการจะทำให้เด็กได้ดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้สึกรู้จักคิด และความนิยมในวิถีทางประชาธิปไตย

5. การจัดโรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสได้ดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย และควรมีการฝึกอบรมให้มีความรู้สึกรู้จักคิด และความนิยมในวิถีชีวิตทางประชาธิปไตย

6. การจัดโรงเรียนให้โอกาสเด็กได้ใช้ความรู้สึกรู้จักที่ได้เรียนมาทุก ๆ วิชาผสมผสานกัน

7. การบริหารโรงเรียนยึดหลักการสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ให้ครูระลึกอยู่เสมอว่าครูมีหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลือให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเติบโตในทุก ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน

8. การจัดโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้มีความคล่องตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขได้เสมอ

9. การจัดเด็กนักเรียนเข้าชั้นหรือการแบ่งหมู่ แบ่งกลุ่มนักเรียน ต้องเคารพคตินิยมของไทย ที่ว่าเด็กไทยทุกคนมีความสำคัญทัดเทียมกัน

10. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพจริง ๆ

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาโรงเรียนเอกชน ให้เป็นโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพหรือเป็นโรงเรียนที่สมบูรณ์แบบการบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นงานที่สำคัญยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงตามกระแส การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและต้องเรียนรู้การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการ การเรียนการสอน เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามแบบสากลให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมากโดยมีเจตนาที่จะให้การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

ในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งโลกไร้พรมแดน ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาในต่างประเทศ เพราะเชื่อมั่นในมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของต่างประเทศ การบริการทางการศึกษาเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 โรงเรียนเอกชนทั่วไปจึงต้องปรับตัว จัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น และเป็นสากลมากขึ้นเพื่อแข่งขันกับต่างชาติ และแม้แต่ในประเทศไทยก็มีโรงเรียนเอกชนมากมายซึ่งถ้าแยกเป็นจังหวัด เป็น

อำเภอ ก็มีจำนวนมากมายจะเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักและงานหนักและสำคัญที่สุดของสถานศึกษา ที่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ปกครอง เอาใจใส่กับการประเมินผลการเรียนการสอน และให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ และส่งเสริมเด็กที่เรียนเก่งได้มีโอกาสได้ค้นคว้ามากยิ่งขึ้น เลือกใช้ตำราและเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน

จากแนวคิดที่กล่าวมาขอขยายภารกิจงานบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชน มุ่งกระจายอำนาจเพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียนเอกชนจะต้องทราบเรื่องงานด้านวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการให้เป็นไปตามความต้องการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 โดยคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญสุด

การบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

อัมภา บุญช่วย (2537, หน้า 1) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

เทศ แก้วกสิกรรม (2538, หน้า 70) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนโดยมีการจัดกิจกรรมทั้งหลายทั้งมวลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและหลักสูตรซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาหรือโรงเรียน

เรือง เจริญชัย, และเสรี ลาขโรจน์ (2540, หน้า 225) กล่าวว่า งานวิชาการคือ กิจกรรมทั้งหลายทั้งมวลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และหลักสูตรซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 33) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดให้นักเรียนประสบผลสำเร็จมากที่สุด

พิชัย เสรียมจิตต์ (2542, หน้า 3) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบการ ตามการบริหาร

ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และการบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียน การสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนได้แก่ งานควบคุมดูแล หลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัด ชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของโรงเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2544, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของ ภารกิจของสถานศึกษา

ปัญญา แก้วกียูร (2545, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในยุคปฏิรูป การศึกษา โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีโอกาสในการตัดสินใจมากขึ้นทั้งนี้ เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษารับผิดชอบบริหารงานวิชาการโดยตรง เป็นเรื่องที่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา จะต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับ การบริหารวิชาการ โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ มากยิ่งขึ้น และโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ ทางวิชาการทั้งทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งหมายความว่า ผู้บริหารและ ผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายต้องรู้และเข้าใจกรอบแนวคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นอย่างดี จนสามารถนำไปดำเนินการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา ที่เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางและในขณะเดียวกันก็สนอง ความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น รวมทั้ง สามารถนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ที่เพียงพอเหมาะสม

รุจิรี ภูสาระ,และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนา การเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 3) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการคือ หัวใจหลักของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องจัดการงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายความว่า การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอน การปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผลสูงสุดแก่ ผู้เรียนเป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางและในขณะเดียวกันก็สนอง ความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น โดยการจัด กระบวนการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

สมนา พุ่มประพาพ (2537, หน้า 29) ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่างานวิชาการ นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กร ผู้บริหารมีความจำเป็น ต้องให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนางานวิชาการให้ทันสมัย แต่งานวิชาการเป็นงานที่ต้องสัมพันธ์ กับบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

เทศ แก้วกลีกรรม (2538, หน้า 70) กล่าวว่า ในการบริหารโรงเรียน ไม่ว่าจะ เป็นการบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ งาน โรงเรียนกับชุมชน หรืองานอื่นใดก็ตาม เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า งานวิชาการ เป็นงานที่นับว่า มีความสำคัญที่สุด เป็นงานหลักและเป็นหัวใจของโรงเรียน เพราะมาตรฐานและคุณภาพ ของโรงเรียนจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการต้องเกี่ยวข้องกับ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็น งานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ทุกชนิดในโรงเรียน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็น จุดมุ่งหมายหลักของโรงเรียน และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

ปัญญา แก้วกียูร (2545, หน้า 17) กล่าวว่า งานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญ ในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงาน เกี่ยวกับหลักสูตร และการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย ของการพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วย การศึกษาปัญหาในชุมชนและ สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้

รุจิรี ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับมันเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ แม้มีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของการจัดการศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะในการจัดการศึกษาในโรงเรียนงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นงานหลักทั้งในมุมของการบริหารและการปฏิบัติการกิจของครู ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ เป็นอย่างดี คือมุ่งให้การเรียนการสอนของโรงเรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรมที่สังคมต้องการตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้แล้วในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้น จะประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานกิจกรรมการเรียนการสอน งานนิเทศการศึกษา งานวัดผลประเมินผล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาของตนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

3. หลักการบริหารงานวิชาการ

กิติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 48) ได้สรุปหลักการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก
2. การบริหารงานวิชาการมุ่งการร่วมมือกันทำงาน
3. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
4. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
5. ริเริ่มสร้างสรรค์ในงานวิชาการ
6. ใช้เทคนิคการส่งเสริมมากกว่าการสอนคน
7. สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน
8. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ
9. ให้ครูเข้าใจจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
10. ติดตามและประเมิน

ภาวิตา ชาราตรีสุทธิ (2537, หน้า 54-56) กล่าวถึงหลักการบริหารวิชาการไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน ผู้บริหารต้องนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร และเป้าหมายของโรงเรียนมาวางแผนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน

2. สายงานการบริหารงานวิชาการ มีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวด คณะกรรมการบริหารงานวิชาการ วางโครงการดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอน

3. การจัดทำโครงการทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาร่วมกันจัดทำโครงการทางวิชาการ และจัดทำงบประมาณเพื่อใช้งบประมาณจัดทำแผนปฏิบัติการ

4. การจัดบริการด้านสื่อการเรียนและอาคารสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายและเร็ว

5. การจัดครูเข้าชั้นเรียนและสอนประจำวิชาตามหลักสูตรโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ และความเหมาะสมที่จะทำงาน

6. การจัดตารางสอน

7. การจัดสอนแทน

8. การวัดผลและการประเมินผลการเรียน

9. การประเมินการสอนของครู

10. นวัตกรรมและเทคโนโลยีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

จากแนวคิดดังกล่าว พอสรุปหลักการบริหารงานวิชาการได้ ดังนี้

1. การวางแผนวิชาการเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2. การจัดโครงสร้างบริหารวิชาการ

3. การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน

4. การมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน

5. การให้ขวัญกำลังใจ

6. การติดตามและประเมินผล

4. กระบวนการบริหารงานวิชาการ

อัมภา บุญช่วย (2537, หน้า 19-24) ได้เสนอแนะกระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ควรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

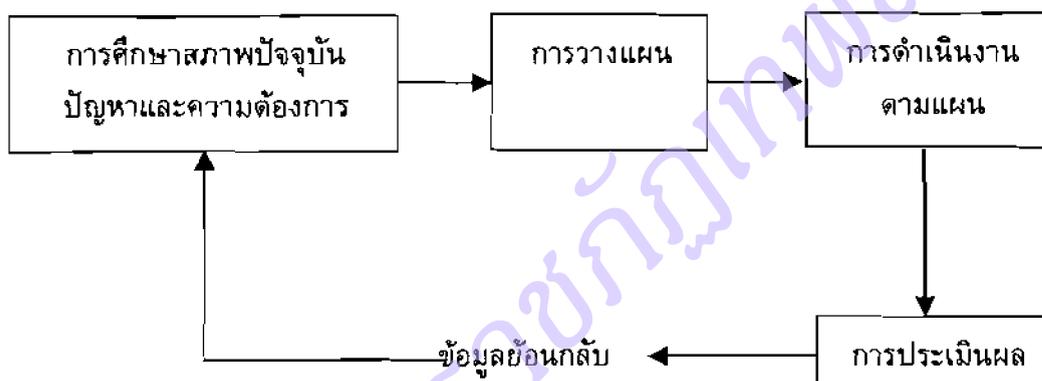
ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน

ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล

จากขั้นตอนดังกล่าวเขียนเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพ 3 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่หรือดำเนินอยู่ในขณะนั้น สภาพปัญหา สภาพแตกต่างของสิ่งที่อยู่ในปัจจุบันหรือผลที่ปรากฏ สิ่งที่ต้องการให้เป็นไป หรือเป้าหมาย ความต้องการ หมายถึง แนวโน้มที่จะให้ถึงจุดหมายที่พึงปรารถนา ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ความต้องการ หมายถึง แนวโน้มที่จะให้ถึงจุดหมายที่พึงปรารถนา ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการศึกษาสภาพทั้ง 3 อย่างนี้ อาจจะทำได้ในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ยอดรวมแสดงผลการสอบรายปี สถิติการมาเรียนของนักเรียน จำนวนอัตราการซ้ำชั้นของนักเรียน สื่อการเรียนการสอนประจำห้องเรียน จำนวนและประเภทสื่อในห้องเรียน การนิเทศภายใน การสอนซ่อมเสริม โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมงานวิชาการ

1.2 ข้อมูลที่เป็นข้อกำหนดที่ต้องยึดเป็นแนวทาง เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร เอกสารหลักสูตร หนังสือแบบเรียน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่ว่าด้วยเรื่องผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรนโยบายของกรมและกระทรวง และมติของคณะรัฐมนตรี ส่วนวิธีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ มีวิธีศึกษาได้หลายอย่าง ดังนี้

1.2.1 ศึกษาโดยวิธีประเมินความต้องการ มี 4 ขั้นตอน คือ

- 1) สำรวจสิ่งที่เกี่ยวข้อง
- 2) ตรวจสอบให้แน่ชัดว่าปัญหาคืออะไร
- 3) หารมาตรฐานและคุณค่าว่าสิ่งนั้นควรเป็นเช่นไร
- 4) บันทึกรายการของความต้องการที่แตกต่างกันของสิ่งนั้น ๆ

1.2.2 ศึกษาโดยวิธีวิจัย เป็นกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบโดยอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์

1.2.3 ศึกษาโดยการสื่อและเครื่องมือต่าง ๆ เช่น เครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาที่หน่วยงานจัดทำขึ้น

1.2.4 ศึกษาโดยการสัมมนาเพื่อค้นหาปัญหา เช่น การสัมมนาครูสอนคณิตศาสตร์ เป็นต้น

2. ขั้นตอนการวางแผนประกอบด้วย

2.1 จัดทำแผน

2.1.1 กำหนดนโยบายเป้าหมาย และการวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน

2.1.2 จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน

2.1.3 การวางแผนการสอน

2.1.4 การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน

2.1.5 การนิเทศการสอน

2.1.6 ห้องสมุด

2.1.7 การวัดผลและประเมินผล

2.1.8 พัฒนาการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ

2.1.9 การสอนซ่อมเสริม

2.1.10 การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน

2.1.11 รายงานผลการเรียน

2.2 การจัดปฏิทินปฏิบัติงาน ในรอบปีการศึกษาหนึ่ง ๆ มีกิจกรรมหลายอย่างที่โรงเรียนต้องปฏิบัติ การจัดให้มีการทำงาน ปฏิบัติงานให้ชัดเจนว่า วันใด จะประกอบกิจกรรมอะไร ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนความจำของผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลา

2.3 การจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรจะควบคุม ติดตามการปฏิบัติการสอนของครูให้เป็นไปตามเนื้อหาและกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคู่มือและแผนการสอน

2.4 การจัดตารางสอน ผู้บริหารควรมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และคณะทำงาน ผู้จัดตารางสอนโดยผู้บริหารคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดตารางสอน

2.5 การจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงความต้องการ และความถนัดของครู เช่น ครูสอน ป. 1 ควรเป็นผู้ที่เข้าใจเด็กในวัยนี้ได้เป็นอย่างดี

2.6 การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน

3. ขั้นตอนการดำเนินการตามแผนงานวิชาการ ดังนี้

3.1 ตรวจสอบการเตรียมการสอนและบันทึกการสอน

3.2 ให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงเวลา

3.3 ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้ครูดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนหรือคู่มือครู

3.4 จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีครูไม่มาปฏิบัติการสอน

3.5 ควบคุม ดูแล ให้ครูจัดสอนซ่อมเสริมนักเรียน

3.6 สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์

ยิ่งขึ้น

3.7 ควบคุมติดตามให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการเป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน

งาน

4. ขั้นตอนการประเมินผล การประเมินผลงานวิชาการเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบว่า การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไปในเรื่องการประเมินผลงานวิชาการผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

4.1 การประเมินผลการเรียนของนักเรียน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

4.1.1 จัดหาเครื่องมือประเมินทุกชนิด เพื่อให้ครูสะดวกในการใช้

4.1.2 ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนสม่ำเสมอเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

4.1.3 รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียน เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือ และให้การนิเทศในลักษณะต่าง ๆ

4.1.4 จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียน เพื่อให้ครูสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน

4.1.5 ประสานสัมพันธ์กับทางผู้ปกครองนักเรียนเพื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อหาทางร่วมมือกันพัฒนาเด็ก

4.1.6 ประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียนแล้วนำผลมาเปรียบเทียบกับปีก่อน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา

- 4.2 การประเมินผลโครงการวิชาการของโรงเรียนมีแนวปฏิบัติ ดังนี้
 - 4.2.1 เป็นผู้ริเริ่ม และส่งเสริมการจัดทำโครงการวิชาการของโรงเรียน
 - 4.2.2 พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับคณาจารย์
 - 4.2.3 ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินการตามโครงการ
 - 4.2.4 ให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของโครงการ
 - 4.2.5 เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ
 - 4.2.6 เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปฏิบัติงานหรือจัดทำโครงการ

ต่อเนื่อง

- 4.2.7 เผยแพร่ผลงานที่ได้จากโครงการ
- 4.3 การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูมีแนวปฏิบัติดังนี้
 - 4.3.1 สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู
 - 4.3.2 ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครูโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกตความก้าวหน้าของเด็กตรวจสอบจากผลงานของเด็ก
 - 4.3.3 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู
 - 4.3.4 จัดประชุมประเมินผลงานของครู
 - 4.3.5 สรุปจากการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย
 - 4.3.6 ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 5-16) กล่าวว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาโดยทั่วไปมีขอบข่ายค่อนข้างกว้างขวาง หลักการบริหารงานวิชาการจะแบ่งเป็นขั้นตอนของกระบวนการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. ขั้นก่อนดำเนินการจะเป็นการกำหนดนโยบาย และวางแผนงานด้านวิชาการโดยมีงานต่อไปนี้
 - 1.1 จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 - 1.1.1 จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
 - 1.1.2 จัดครูอาจารย์เข้าสอน
 - 1.1.3 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
 - 1.1.4 จัดทำโครงการสอน
 - 1.1.5 จัดตารางสอน
 - 1.1.6 ประมุขนิเทศนักเรียน
 - 1.1.7 การลงทะเบียนนักเรียน

2. ขั้นการดำเนินงานเป็นขั้นที่จัด และดำเนินงานรวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 การดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยการดูแลให้การสอนเป็นไปตามโครงการสอนในแต่ละวิชา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

2.2 การดำเนินเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดโครงการสอนซ่อมเสริม โครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี โครงการส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดชุมนุมต่าง ๆ ลูกเสือและเนตรนารีมีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพตลอดจนการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า

2.3 งานเกี่ยวกับการบริการส่งเสริมให้มีการให้บริการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อช่วยเหลือครู ในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดรวบรวมเอกสาร คำสอน คู่มือครู รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3. ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการ เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมปรับปรุง พัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการ ดังนี้

3.1 ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ

3.2 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายและนโยบายที่เหมาะสมโรงเรียนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

3.3 ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ

3.4 จัดบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านวิชาการ

3.5 จัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

3.6 จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น ลักษณะของคณะอาจจัดรวมกันเป็นคณะครูในแผนกเดียวกันมาร่วมกันทำงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3.7 ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมทางวิชาการเพื่อจัดกิจกรรมและเผยแพร่ทางด้านวิชาการ

3.8 ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาฝึกอบรม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

3.9 ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการ จึงสรุปได้ว่าเป็นการจัดทำแผนการดำเนินงาน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และครูผู้สอนอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้เกิดการความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทั้งด้านหลักสูตร

และการบริหารสถานศึกษาโดยมี การติดตามประเมินผลให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการและนำไปพัฒนาปรับปรุงต่อไป

5. ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 2) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. การจัดกระบวนการเรียนการสอน
3. สื่อการเรียนการสอน
4. การวัดผลและประเมินผล
5. การสอนซ่อมเสริม
6. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
7. การนิเทศภายใน

ทิปสร นันทพันธ์ (2539, หน้า 5) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา

เรือง เจริญชัย, และเสรี ลาซโรจน์ (2540, หน้า 224) ได้แบ่งงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ออกตามลักษณะของงานได้ 4 กลุ่ม คือ

1. งานการสอนและกิจการนักเรียน
2. งานการวัดผลและประเมินผล
3. งานเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
4. งานส่งเสริมงานวิชาการ
 - 4.1 ห้องสมุด
 - 4.2 โสตทัศนอุปกรณ์
 - 4.3 ห้องเรียนประจำวิชา
 - 4.4 ห้องบริการทางวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 3-4) ได้กล่าวไว้ว่า ขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี

3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ

4. การวัดผลและประเมินผลกระบวนการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบ และการวิเคราะห์ผลการเรียน

รุจิร ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 59) กล่าวไว้ว่า เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายของงานบริหารวิชาการอย่างลึกซึ้ง ตามที่กองพัฒนาบุคคล โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ปรับเปลี่ยนรวบรวมในส่วนที่เห็นว่าเป็นเรื่องเดียวกันเข้าด้วยกันและเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งคุณภาพภายในและคุณภาพภายนอกเป็นเรื่องสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของขอบข่ายงานวิชาการ โดยกำหนดเป็นขอบข่ายของงานวิชาการไว้ 5 ด้านคือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 32) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 12 ด้านดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ด้านวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. ด้านนิเทศการศึกษา
8. ด้านการแนะแนวการศึกษา
9. ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. ด้านส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา
12. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า ขอบข่ายของงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญครอบคลุมงานต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือสถานศึกษานับตั้งแต่ทางด้านหลักสูตร การจัดทำแผนการเรียน การจัดการเรียนการสอน จัดแบบเรียน คู่มือครู จัดหาอุปกรณ์ การจัดชั้นเรียน การจัดตารางสอน การจัดสื่อการสอน งานวัดผลประเมินผล งานพัฒนาบุคลากร งานนิเทศ การเรียนการสอน งานประเมินโครงการ งานส่งเสริมการสอน งานวางแผน และกำหนดวิธีการดำเนินงาน งานจัดบุคลากร งานห้องสมุด งานประชุมอบรมทางวิชาการ งานเผยแพร่ผล งานทางวิชาการแก่ชุมชน และได้เพิ่มในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ในส่วนขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนได้ยึดหลักพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้เป็นเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษา

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานไว้ 12 ด้าน ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 32) ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างขอบข่ายงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ได้กล่าวไว้ 5 ด้าน (รุจิรี ภูสาระ, และจันทรานี สงวนนาม, 2545, หน้า 59) เพื่อ กำหนดเป็นขอบข่ายในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ดังนี้

ตาราง 2 สังเคราะห์ความสัมพันธ์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ของกระทรวงศึกษาธิการ	ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษา	
3. ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน	
4. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการแก่ ชุมชน บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	

ตาราง 2 (ต่อ)

ขอข่ายการบริหารงานวิชาการ ของกระทรวงศึกษาธิการ	ขอข่ายการบริหารงานวิชาการของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษา	2. ด้านการจัดการเรียนการสอนและ การวิจัยในชั้นเรียน
6. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	
7. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	
8. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	
9. ด้านการนิเทศสถานศึกษา	3. ด้านการนิเทศภายในและการแนะแนว การศึกษา
10. ด้านการแนะแนวการศึกษา	
11. ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอน การเรียนรู้	4. ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา
12. ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา	5. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชน

1. งานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้
สมเกียรติ ศรีสกุล (2540, หน้า 13) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงมวลกิจกรรม
และประสบการณ์ทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้
ผู้เรียนได้พิจารณาในทุก ๆ ด้าน

อมรา เล็กเริงสิน (2540, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 5 ประการ

1. หลักสูตร คือ รายวิชาที่ใช้สอน
2. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน
3. หลักสูตร คือ แผนงานหรือโครงการซึ่งเป็นข้อกำหนดในการจัดการศึกษา
4. หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอน
5. หลักสูตร คือ สื่อกลางในการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง

ธารง บัวศรี (2542, หน้า 9) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

1. หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์ หรือเป้าประสงค์ของการศึกษา
ของชาติลงสู่การปฏิบัติ

2. หลักสูตร คือ นำความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็น
การกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

3. หลักสูตรคือ หัวใจของการศึกษา เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรแล้ว การศึกษา
ก็ย่อมดำเนินไปไม่ได้

4. หลักสูตร เป็นการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชน
ในแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษาที่มีคุณภาพในแนวทัดเทียมเดียวกัน

5. หลักสูตร เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนว่าจะได้รับการศึกษาตามที่
มุ่งหวังไว้

6. หลักสูตร เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน และเป็นที่ยัง
ได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขาแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน แม้ว่าใน
การปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกัน

7. หลักสูตร เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 42-49) ได้กล่าวถึงความหมายของ
หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
ที่มุ่งหมายไว้

กมล ภูประเสริฐ (2544, หน้า 42-49) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตร
เป็นการประมวลความรู้ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน ได้พัฒนาไปตาม
ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี
ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ภารกิจในการบริหารหลักสูตรทั้งหมด
ซึ่งผู้บริหาร และคณะจะต้องจัดให้มีการดำเนินการไปตามนั้น โดยอาจมีการมอบหมายงาน
จัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายบริหารก็ได้

รุจิรี ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 60) ได้กล่าวถึงความหมาย
ของหลักสูตรว่า เป็นการจัดการเรียนให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน
ตามแนวปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการซึ่งต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงจากการเน้นเนื้อหา
วิชา (subject centered) มาเป็นเน้นผู้เรียน (student centered)

โบแชมป์ (Boauchamp, 1975, p. 78) ได้นำนิยามต่าง ๆ ของหลักสูตรมา
เรียบเรียงไว้ดังนี้ หลักสูตรคือ

1. สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
2. ชุดวิชาที่เรียน

3. เนื้อหา
4. โปรแกรมการเรียน
5. ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน
6. ลำดับของกระบวนการวิชา
7. จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ
8. กระบวนการที่ศึกษา
9. ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน การแนะแนวและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน

10. สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด

11. ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน

12. ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียน

13. ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตรเป็นการประมวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ จะต้องคำนึงถึงความพร้อมของสถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระเนื้อหา และกิจกรรมที่จัดต้องให้ผู้เรียนเกิดการแก้ปัญหา ตลอดจนการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ในการพัฒนาตนเอง ให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์และนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตได้

ส่วนการบริหารหลักสูตรนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 174) ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้ว่า เป็นการวางแผน การควบคุม การกำกับดูแล จัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนโครงการวิชาการ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอน โดยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ตามธรรมชาติการเรียนรู้และตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร

อำนาจ แยมสอาด (2539, หน้า 22) ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้ว่า การบริหารหลักสูตร คือ กระบวนการในการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารงานทุกชนิดเพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจหลักการจุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรเป็นอย่างดี มีการวางแผน มีการประชาสัมพันธ์ และติดตามผลการประเมินผลเป็นระยะ ๆ

บังอร อนุเมธากร, และคนอื่น ๆ (2542, หน้า 32) ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการปฏิบัติตามแผนการใช้หลักสูตร ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใช้หลักสูตร เช่น นิเทศติดตาม การอำนวยความสะดวก การควบคุม การกำกับติดตามครูผู้สอนปฏิบัติหน้าที่การสอน

จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาร่วมมือดำเนินกิจการต่าง ๆ ของสถานศึกษาโดยเน้นงานด้านวิชาการเป็นงานหลัก สามารถนำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาใช้ภายในสถานศึกษาของตนเองอย่างมีขั้นตอนและเหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาของตนบรรลุจุดประสงค์ที่ช่วยกันตั้งไว้ต่อไป

1.2 ความสำคัญของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, คำนำ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ และให้สนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ทวน เทียงเจริญ (2546, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ให้ความรู้ทักษะความสามารถ ตลอดจนพัฒนาส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี เหมาะสมและเป็นไปตามจุดหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรไว้ว่า มีจุดประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทย และความเป็นสากล

จากแนวความคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความสำคัญของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร เป็นการสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคมไทยอีกทั้งให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขัน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและความเป็นพลเมืองดีของชาติอีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ให้ความรู้ทักษะความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี เหมาะสมและเป็นไปตามจุดหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.3 ขอบข่ายของงานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

การดำเนินหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรซึ่งได้มีผู้กล่าวขอบข่าย ไว้ดังนี้
 ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 45) มีความเห็นว่างานหลักที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรหรือการใช้หลักสูตร คือ

1. งานบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารและดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้บริหารเป็นแกนนำมีผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ จากครูในโรงเรียน หน่วยงานอื่นๆ โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือ การวิเคราะห์ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดแผนการสอน การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การนิเทศติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์แก่ผู้ปกครองและชุมชน

2. งานสอน เป็นการนำหลักสูตรที่วางแผนไปสู่การสอน เป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอน มีกิจกรรมสำคัญคือ การสร้างความเข้าใจในหลักสูตรแม่บท และการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาและการใช้สื่อการสอน การจัดการเรียนเสริม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. การตรวจสอบความพร้อม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแน่ใจว่า สิ่งที่น่าไปใช้นั้น มีความพร้อมและสมบูรณ์พอ ฝ่ายรับผิดชอบตรวจสอบก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ได้ ความพร้อมของหลักสูตรแม่บท ความพร้อมของครูผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียนและความพร้อมของโครงการต่างๆ ที่จะสนับสนุนหลักสูตร การตรวจสอบความพร้อมนี้ความจริงคือการประเมินผลนั่นเอง

4. การบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานใด ผู้รับผิดชอบในการบริหารต้องดูแลกำกับงานทั้งในด้านธุรการและวิชาการเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุน กำกับดูแล โดยมุ่งเรื่องคุณภาพเป็นสำคัญ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 9) กล่าวว่า ขอบข่ายหลักสูตรการบริหารหลักสูตรกิจกรรมสำคัญๆ 3 ประการด้วยกัน

1. การนำหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุตามหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. การจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับโครงการและแนวทางดำเนินการของหลักสูตร หากโรงเรียนจัดโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลาง กับแนวทางการจัดการบริหารจัดการศึกษาเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้จริงแล้ว ผลดีย่อมเกิดขึ้นกับตัวเด็ก ต่อครอบครัว และต่อชุมชน การจัดการศึกษาก็บรรลุ ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตรการบริหารหลักสูตร จะต้องมียุทธศาสตร์พื้นฐานที่สำคัญอย่างน้อย 4 ส่วน ได้แก่

1. จุดมุ่งหมาย เป็นทิศทางของการจัดการศึกษา เป็นส่วนที่จะทำให้ทราบว่า จะพัฒนาผู้เรียนไปลักษณะใดจะดำเนินการแก้ปัญหาและสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนได้อย่างไร

2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาที่สมบูรณ์จะผนวกความรู้ ประสบการณ์ค่านิยม ทักษะคิดเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ พัฒนาค่านิยม ระบบความคิดและการกระทำที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติมากขึ้น การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การเรียน การสอน ครูจึงมีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร ถ้าครูศึกษาหลักสูตรจนเข้าใจต้องแก่สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีจะทำให้หลักสูตรเกิดผลสัมฤทธิ์ได้

4. การประเมินผล เมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้วจะต้องมีการประเมินผลว่า เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ไพรัช อรรถกามานนท์, และมัณฑนา โชควรวรรณกร (2545, หน้า 41) ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการ (มาตรา 29) ดังนี้

1. ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ หาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) ได้กล่าวถึงการดำเนินการหลักสูตรการบริหารหลักสูตรดังนี้

1. มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

1.1 ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

1.2 สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (school based management)

2. จัดให้มีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดนองค์กรภายนอก

3. สถานศึกษามีการรายงานการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นประจำปี (ปี/ภาค)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 34) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรและบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชนท้องถิ่น

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

5. นิเทศการใช้หลักสูตร

6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า งานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร

1.2 การพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

1.3 การจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง

1.4 การกำหนดเนื้อหาและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร

1.5 การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือ

ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1.6 การนิเทศ ติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา

2.1 การวางแผนร่วมกันในการใช้หลักสูตร

2.2 การบริหารและสนับสนุนการใช้หลักสูตร

2.3 การติดตามผลและการประเมินผลการใช้และพัฒนาหลักสูตร

2.4 การนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตร

2.5 การสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

3.1 การชี้แจงและประชาสัมพันธ์งานวิชาการให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นทราบ

3.2 ส่งเสริมให้ความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการให้กับชุมชน

4. การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน

4.2 ส่งเสริมและให้ความรู้แก่บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมตามสภาพปัญหาและความต้องการ

4.3 สนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกันระหว่างชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร เป็นมวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ จะต้องคำนึงถึงความพร้อมของสถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระเนื้อหา และกิจกรรมที่จัดต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรับประสบการณ์ สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลัก เพื่อเป็นพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และ การแก้ปัญหา ตลอดจนการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ในการพัฒนาตนเอง การบริหารหลักสูตรจะประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรเป็นอย่างดีและนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. งานด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

2.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

ผกา แสงสุวรรณ (2536, หน้า 29) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการให้มีปัจจัยส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ การจัดให้มีสื่อการสอนบริการแก่ครูผู้สอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา มีบริการห้องสมุดให้นักเรียนตลอดจนบุคลากรได้ค้นคว้าหาความรู้และความบันเทิง

วิโรจน์ ศรีโสภา (2536, หน้า 406) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกันถ้าจะแยกเป็นสองส่วน เป็นการเรียนคือกิจกรรมที่เด็กทำและการสอนคือกิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างต้องทำไปพร้อม ๆ กันจึงเรียกว่าการเรียนการสอน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนจัดเพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษาบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 72) ให้ความหมายการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การสอนจะดำเนินไปด้วยดีต้องมีการจัดการเรียนการสอนให้มีระบบ

สุมาลี จันทร์ชลอ (2543, หน้า 11) กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดโดยที่การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดีและดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ

อรทัย มูลคำ, และสุวิทย์ มูลคำ (2544, หน้า 12) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะลำดับตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วย กิจกรรมสองลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของผู้เรียน โดยกิจกรรมครูได้แก่การวางแผน การสอนการเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของการเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน และเทคนิควิธีการสอนของครู ส่วนกิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติขณะที่มีการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มภายใต้การควบคุมดูแลหรือการแนะนำของครูผู้สอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546, หน้า 2) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรจัดทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานสอนอย่างต่อเนื่องจะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการศึกษา

จากแนวคิดดังกล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้สอนต้องจัดทำแผนการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้

สภาพแวดล้อมของการเรียนเป็นอย่างดี และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนโดยวิธีการต่าง ๆ และครูผู้สอนควรจัดทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

ส่วนการวิจัยในชั้นเรียน (classroom research) มีผู้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้
กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 2) กล่าวไว้ว่า การวิจัยหมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้วิธีหนึ่งที่มีลักษณะเป็นระบบ และเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 24(5) ผู้เรียนใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ มาตรา 30 ให้ผู้สอนสามารถใช้การวิจัย เพื่อศึกษาปัญหาและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

รุจิร ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 5) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิจัยที่กระทำโดยครูผู้สอนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546, หน้า 5) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนมีผู้กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, หน้า 2) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นงานที่สำคัญจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้้นำผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการนำข้อมูลเหล่านั้น ไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตนเอง

ทิสนา เขมมณี (2545, หน้า 5) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นงานสำคัญของการบริหารงานวิชาการอย่างหนึ่ง ที่สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพ ดังนี้

1. ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้
2. เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สมอง (สติปัญญา) และจิตใจ (จิตวิญญาณ) ควบคู่กับความรู้ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม

3. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง
5. ผู้เรียน เรียนรู้จากการได้ฝึกคิด ลงมือปฏิบัติและสรุปความรู้

ประเวศ วะสี (2546, หน้า 7) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตเป้าหมายของการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ก็เพื่อให้เกิดปัญญา แก้ไขปัญหาและความทุกข์ทั้งปวงได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ดีไม่ได้เกิดจากวิธีสอนที่ดีขึ้นการสอนเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งที่ครูจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้แต่กระบวนการจัดการสอนที่เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน มีผู้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, หน้า 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนในบริบทของชั้นเรียน ครูที่ใช้การวิจัยในชั้นเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เกิดผลดีโดยตัวครูเอง เมื่อครูผู้สอนได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานสอนอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการศึกษา

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานสำคัญจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษา ควรเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ใช้การวิจัยในชั้นเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอน สามารถปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพการปฏิบัติงานจะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการศึกษาของตนเองได้อย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ควบคู่ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม

2.3 ขอบข่ายของงานด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 151-164) ได้รวบรวมขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. การจัดประมวลการสอน (syllabus) หลักสูตร ได้กำหนดรายวิชาไว้ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการโดยความร่วมมือจากฝ่ายวิชาการ และครูอาจารย์ ในการจัดทำประมวลการสอนเป็นรายวิชาซึ่งในบางสถานศึกษาจะเรียกประมวลการสอนว่าโครงการสอน

2. การจัดแผนการเรียนสถานศึกษา ต้องจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจและความสามารถ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียนมีวิชาบังคับวิชาเลือกและวิชาเลือกเสรีอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียด การจัดแผนการเรียนนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนครูอาจารย์ สถานศึกษาขนาดใหญ่จะสามารถจัดแผนการเรียนได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. การจัดตารางสอน ตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา และเวลาที่จะเรียน โดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์

4. การจัดชั้นเรียนในระดับการศึกษาชั้นต้น จะแบ่งกลุ่มนักเรียนได้ ดังนี้

4.1 การจัดกลุ่ม ตามความรู้ความสามารถของนักเรียน

4.2 การจัดแบ่งตามรายชื่อ จัดโดยการคละกันไปตามบัญชีรายชื่อ

4.3 การจัดตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษ

4.4 จัดแบบผสมผสาน กล่าวคือ บทเรียนกลุ่มเดียวกันบางครั้งก็เรียนวิชาเดียวกัน แต่ถ้าเป็นวิชาเลือกก็จะเป็นการรวมกับผู้เรียนเลือกนั้น ๆ

5. การจัดครู อาจารย์เข้าสอน การจัดครูอาจารย์เข้าสอนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นการดำเนินงานของการจัดครูอาจารย์เข้าสอน ดังนี้

5.1 การสำรวจความพร้อมของบุคลากร

5.2 การสำรวจความพร้อมของครูอาจารย์

5.3 การสำรวจคุณสมบัติของครูอาจารย์

5.4 การจัดตามความพร้อมของครูผู้สอน

5.5 การแก้ไขปัญหาการขาดครูผู้สอน

5.6 จัดครูอาจารย์เข้าสอนแทน เมื่อครูไม่มาสอน

6. การสอนเสริม เป็นการสอนในกรณีพิเศษ นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน การสอนเสริมมี 4 ลักษณะ คือ

6.1 สอนเสริมก่อนการเรียนเป็นการปรับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

6.2 สอนเสริมขณะที่ทำการสอน เป็นการค้นหาข้อบกพร่องของนักเรียน

6.3 สอนเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว เมื่อมีการวัดผลแล้วปรากฏว่าไม่ผ่าน

6.4 สอนเสริมเฉพาะนักเรียนเก่งหรือเรียนเร็ว นักเรียนบางคนมีสติปัญญา

สูงควรสอนเสริมเพื่อจะไม่เกิดการเบื่อหน่ายในการเรียน

7. การเลือกตำราเรียน หรือแบบเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญโดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้นอกเหนือจากนั้นเรียกว่าหนังสืออ่านประกอบซึ่งสถานศึกษาจะใช้หรือไม่ก็ได้

8. คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือช่วยครูอาจารย์ที่จะได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนางานวิชาการ เพื่อจะได้ให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพ และประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

9. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ ห้องที่จัดขึ้นไม่ใช่ห้องเรียนของนักเรียนแต่เป็นห้องที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสาร และสารสนเทศของงานด้านวิชาการในสถานศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2543, หน้า 140-145) ได้เสนอแนวการจัดการเรียนการสอนของครูยุคใหม่ประกอบไปด้วย 10 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2) การวิเคราะห์ค้นหาศักยภาพของผู้เรียน 3) การร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ระหว่างครูกับผู้เรียน 4) ร่วมวางแผนการเรียนการสอน 5) แนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียนรู้ 6) สรรหาสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน 7) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้เอง 8) ครูต้องเสริมแรง 9) ร่วมกันประเมินและ 10) เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่นำไปใช้ในการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนครั้งต่อไป

ปัญญา แก้วก้อย (2545, หน้า 32) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนต้องร่วมจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้พอเพียงสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 36) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพควรจะมีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียน การสอนและการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนางานด้าน วิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการ
5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา

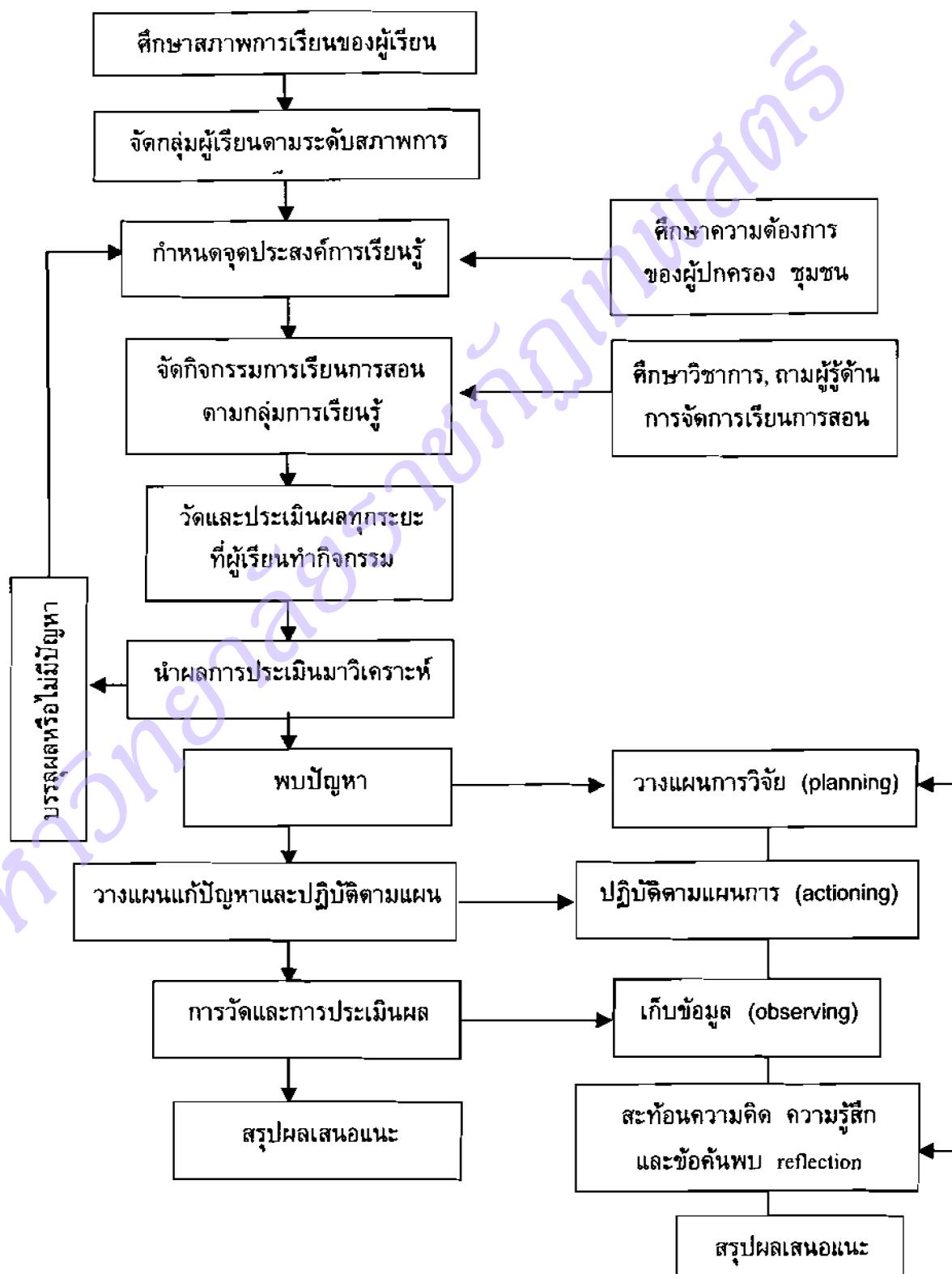
ขั้นตอนกระบวนการและลักษณะของงานวิจัยในชั้นเรียน มีผู้เสนอแนวคิด ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 10) ได้นำเสนอว่า การวิจัยควรมีขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์ปัญหาการสอน 2) กำหนดปัญหาการวิจัย สมมุติฐาน 3) กำหนดวิธีการวิจัย 4) เก็บข้อมูลและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ 5) วิเคราะห์ ข้อมูลและแปลผลและ 6) รายงานสรุปผล

รุจิรี ภู่อาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 67) ได้กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งเพื่อช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีลักษณะ ดังนี้

1. ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้เรียน ที่ครูต้องการแก้ไขหรือปัญหาที่ครูต้องการพัฒนาก็ได้
2. ผลการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอน
3. การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกับการเรียนการสอนกล่าวคือ สอนไป วิจัยไปเก็บข้อมูลและบันทึกผล แล้วนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ ต่อผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546, หน้า 17) ได้เสนอแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ว่า โรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัย เช่น วิจัยผู้เรียนหรือวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน แล้วนำมารวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน และการทำวิจัยจึงมีความสัมพันธ์ ดังภาพ 4

ภาพ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับการทำวิจัยในชั้นเรียน
ที่มา : (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2546, หน้า 17)

การที่ครูประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ หรือต้องการจะพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เป็นที่มาของการทำวิจัยในชั้นเรียนดังนั้น การจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียนจึงมีความสัมพันธ์กัน ตามภาพ 4 ที่กล่าวมา

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน เป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ บุคคลสำคัญยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้คือครูผู้สอนต้องจัดการศึกษาโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทั้งความรู้ คุณธรรม และบูรณาการตามความเหมาะสม และองค์ประกอบที่หลากหลายที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและงานเป็นระบบเชื่อถือได้โรงเรียนสามารถจัดและดำเนินการ ดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมที่ฝังงมไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2 การจัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถและจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด

1.3 การส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ที่มีวิจารณญาณ คิดได้ตรงและมีวิสัยทัศน์

1.4 ส่งเสริมนักเรียนปกติ นักเรียนที่เรียนเก่งและซ่อมเสริมนักเรียนอ่อนด้วยวิธีการที่เหมาะสม

1.5 สนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุงวิธีการสอนโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อหรืออื่น ๆ

1.6 ส่งเสริมครูประเมินนักเรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของนักเรียน พฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคุมในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

1.7 การกำกับติดตามให้ครูวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยการกำหนดการจัดการเรียนรู้และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

2. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

2.1 การจัดบรรยากาศชั้นเรียน สื่อ และนวัตกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ครูและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน

2.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.1 การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายใน ภายนอกโรงเรียนอย่างพอเพียงและสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน

3.2 การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องแหล่งเรียนรู้และสภาพท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3 ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยใช้การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียน

4.2 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนวิจัยสื่อ นวัตกรรม เพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน

4.3 มีการเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. งานด้านงานนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา

3.1 ความหมายของการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา

การนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษาเป็นการช่วยเหลือแนะนำครูให้ สามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการใหม่ๆ ทันต่อความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวเกี่ยวกับการนิเทศไว้ ดังนี้

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535, หน้า 17) กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า เป็น ความพยายามของบุคลากรทางการศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมและให้บริการกับผู้บริหารและครู ในทางตรงและทางอ้อมที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครูเพื่อประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 260-261) ได้ให้ความหมายของ การนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนและเพื่อปรับปรุงการเรียน การสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

รุจีร์ ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 70) ได้ให้ความหมาย ของการนิเทศภายในเป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาหรือโรงเรียน ซึ่งดำเนินการโดย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้าน ต่าง ๆ เป็นการส่งเสริม และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของ สถานศึกษา และของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน

โกลแฮมเมอร์, และคนอื่น ๆ (Goldhammer, & et al., 1980, p. 13) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะช่วยเหลือครูแก้ปัญหาช่วยเหลือครูในด้านสัมพันธระหว่างบุคคลและสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

กลิคแมน (Glickman, 1981, pp. 12-16) ได้อธิบายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง หน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องปรับปรุงการสอน การให้ความช่วยเหลือ การพัฒนาหลักสูตร การให้บริการเสริมวิชาการ การพัฒนากลุ่ม และการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ส่วนการแนะแนวการศึกษามีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2542, หน้า 20) ได้กล่าวว่า การนิเทศและการแนะแนวการศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาที่ตัวครู พัฒนาการก้าวหน้าของครูแต่ละคนในด้านความรู้ ทักษะ การรับรู้และเทคนิคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนรวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2546, หน้า 20) ได้กล่าวว่า การแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นการให้ผู้รับการนิเทศได้รู้จักตนเองในด้านความรู้ ความสามารถซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

จากแนวความคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า การนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ และนำให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูเพื่อที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และการนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการแนะแนวการศึกษาเป็นการช่วยเหลือแนะนำครูให้สามารถปฏิบัติการสอนและรับรู้เทคนิคต่าง ๆ นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดหมายของหลักสูตร

3.2 ความสำคัญของการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535, หน้า 35) กล่าวว่า จุดประสงค์หลักของการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันเป็นการช่วยเหลือให้ครูได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้พัฒนาทักษะในวิชาชีพให้สูงขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งคือการช่วยให้ครูได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานทั่วๆ ไป นอกห้องเรียนและพฤติกรรมการสอนในห้องเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, หน้า 35) การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างเสริมสมรรถภาพการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาทั้งของผู้บริหารและของครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น

จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนทั้งผู้บริหารและครูในการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด

โกลแฮมเมอร์, และคนอื่น ๆ (Goldhammer, & et al., 1980, p. 14) ได้กล่าวว่าภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผู้นิเทศการศึกษา จะต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ต้องมีการรับรู้ที่รวดเร็วต่อปัญหาของครู

กลิคแมน (Glickman, 1981, p. 564) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความสำคัญประการหนึ่งคือเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานความสำเร็จของการนิเทศการศึกษานั้นจะต้องมีตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศไปในทิศทางที่ดีขึ้น

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า การนิเทศภายในและแนวการศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้ครูได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานทุกอย่าง ไปนอกห้องเรียนและพฤติกรรมการสอนในห้องเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สูงขึ้นจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตาม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนทั้งผู้บริหารและครูในการนิเทศภายในอย่างใกล้ชิด

3.3 ขอบข่ายของงานด้านการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา

เพื่อให้การดำเนินงานวิชาการบรรลุผล การนิเทศการศึกษาก็เป็นงานที่พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีขอบเขตของการนิเทศเพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติ มีนักการศึกษากล่าวไว้ ดังนี้

สวัต อุทรานันท์ (2533, หน้า 16) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการนิเทศการศึกษาที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. พัฒนาค้น เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
2. พัฒนางาน ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้น จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางาน ซึ่งได้แก่งานการสอนให้ดีขึ้นนั่นเอง
3. สร้างการประชาสัมพันธ์เป็นผลที่เกิดขึ้น จากการทำงานร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำและผู้ตามซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือจับผิดจากการนิเทศการศึกษา
4. สร้างขวัญและกำลังใจ เพราะขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากการนิเทศไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจแล้ว การนิเทศการศึกษาก็น่าจะประสบความสำเร็จได้ยาก

รุจิรี ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 71-72) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษามีขอบข่ายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
2. มีการบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ
3. พัฒนาหลักสูตร และการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน
4. บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพ
5. ปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดร่วมในการตัดสินใจร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและชื่นชมในผลงาน
6. เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ส่วนกระบวนการนิเทศและแนะแนวการศึกษาที่มีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

กลิคแมน (Glickman, 1981, pp. 4-8) ได้เสนอขั้นตอนกระบวนการนิเทศและแนะแนวการศึกษาใช้ในการพัฒนาครู ดังนี้

1. กำหนดความต้องการ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาครู ตัวครูเองต้องเป็นผู้ที่มีความต้องการและตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง อาจเกิดจากการอ่านตำรา ข้อมูลผลงานวิจัยต่างๆ หรือมาจากนโยบายของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารและผู้นิเทศการศึกษาต้องพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเจตคติของครูด้วย

2. การวินิจฉัยและการวิเคราะห์

เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศการศึกษาพิจารณาและชี้แนะ ดูข้อบกพร่องทางกายภาพ สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ควรแก้ไข โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ทางโรงเรียนได้ตั้งเอาไว้ในขั้นตอนนี้ ผู้นิเทศการศึกษาอาจใช้วิธีการสำรวจความต้องการของครูได้หลายวิธีการด้วยกัน กล่าวคือ จัดทำเป็นแบบสอบถาม จัดประชุม สัมมนา ให้ครูแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

3. การพัฒนา

เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศการศึกษาจะแสวงหากรรมวิธีที่จะแก้ไข ปรับปรุงสมรรถภาพในด้านต่างๆ เกี่ยวกับวิชาชีพครูตามความต้องการของครู ที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเรียนการสอนหรือการทำงานของครู เช่น การให้คำปรึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

4. การนำไปใช้

เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศการศึกษาส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงโดยเชิญผู้รู้หรือวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่ต้องการให้มีการพัฒนา

จากที่นักการศึกษาทั้งหลายท่านที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า งานด้านการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพโรงเรียนสามารถดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านการนิเทศสถานศึกษา

1.1 การเตรียมความพร้อมในการนิเทศภายใน

1.1.1 การจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานนิเทศภายในแก่ครูผู้สอน

1.1.2 การจัดทำแผนการนิเทศ เครื่องมือและสื่อการนิเทศ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน

1.1.3 การแต่งตั้งครูเพื่อเป็นคณะกรรมการนิเทศภายใน

1.2 การดำเนินงานนิเทศอย่างเป็นระบบภายในสถานศึกษา

1.2.1 การกำกับติดตามให้ดำเนินการนิเทศภายในตามแผนการนิเทศที่กำหนดไว้

1.2.2 มุ่งเน้นการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนมากกว่าจับผิด

1.2.3 มีการพัฒนา ปรับปรุงวิธีการนิเทศโดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน

1.3 การพัฒนาการนิเทศภายใน

1.3.1 การนำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.3.2 การพัฒนาเครื่องมือการนิเทศในสถานศึกษา

1.3.3 การจัดทำแฟ้มข้อมูลเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลในการนิเทศต่อไป

2. การแนะแนวการศึกษา

2.1 ให้คำแนะนำ / ปรึกษาทางวิชาการแก่ครู / ผู้ที่รับแต่งตั้งเป็นผู้นิเทศ

2.2 สามารถแสดงหรือสาธิตการสอน

2.3 การเยี่ยมชั้นเรียนสม่ำเสมอ

2.4 ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง โดยเชิญผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ในด้านที่ต้องการพัฒนา

4. งานด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

4.1 ความหมายของการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์ (2535, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการวัดผลว่าเป็นกระบวนการเชิงปริมาณในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัดโดยอาศัย กฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในส่วนของการประเมินผลเป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อสรุปว่า สิ่งนั้นดีหรือเลว ปานใดการวัดผลและการประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 257) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและการประเมินผลว่าการวัดผลหมายถึงการวัดคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเป็นการวัดในด้านปริมาณหรือคุณภาพได้ ส่วนการประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2545, หน้า 165-166) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและการประเมินผล หมายถึง การวัด (measurement) เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์โดยการวัดจะเกิดขึ้นได้อาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายของการวัด 2) เครื่องมือที่ใช้วัด 3) การแปลผลและนำผลไปใช้ ส่วนการประเมิน (evaluation) เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์หรือตามมาตรฐาน โดยทั่วไปการประเมินต้องอาศัยข้อมูลจากการวัดที่เป็นปรนัย แต่บางครั้งก็อาศัยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวัดที่เป็นอัตนัย และบางครั้งก็อาศัยการสังเคราะห์ ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 24-26) ได้ให้ความหมายของการวัดผลประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

จากแนวคิดนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการวัดผลประเมินผลการศึกษาสรุปได้ว่า การวัดผลจะต้องอาศัยเครื่องมือทางการศึกษามาวัดเมื่อวัดผลแล้วต้องทำให้การประเมินผล จึงจะช่วยให้กระบวนการวัดและประเมินผลเสร็จสิ้นสมบูรณ์ การประเมินผลต้องกระทำหลังจากวัดมาแล้ว และการประเมินผลจะต้องมีเกณฑ์เปรียบเทียบกับคนอื่นที่ใช้สำหรับการพิจารณาตัดสินและเป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนเห็นพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

4.2 ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

ภัทรา นิคมานนท์ (2543, หน้า 20-21) กล่าวถึง ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษาว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) จัดประเภทหรือจัดตำแหน่ง (placement)

- 2) วินิจฉัย (diagnosis) 3) เปรียบเทียบระดับพัฒนาการ (assessment) 4) พยากรณ์ (prediction) 5) ประเมินผล (evaluation)

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2544, หน้า 20-22) กล่าวถึง ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษาว่า ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ เพื่อ 1) สร้างแรงจูงใจในการเรียน 2) ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน 3) ปรับปรุงการเรียนการสอน 4) วินิจฉัยข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียนและการสอนของครู 5) ตัดสินผลการเรียน 6) จัดตำแหน่งหรือจัดประเภท 7) เปรียบเทียบระดับพัฒนาการ 8) พยากรณ์หรือทำนาย และ 9) ประเมินค่า

จากแนวคิดนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา สรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องจัดให้มีควบคู่ไปกับการเรียนการสอนโดยจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนก่อนว่าจะประเมินผู้เรียนเพื่ออะไร ซึ่งผลจากการวัดผลและประเมินผลจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้ครูผู้สอนผู้เรียน ตลอดจนผู้พัฒนาหลักสูตรทราบว่า การเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

4.3 ขอบข่ายของงานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 199) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายของการประเมินผลว่า การประเมินผล ประกอบด้วย

1. ผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆ เช่น จากการสังเกต การตรวจงาน การสัมภาษณ์หรือการทดสอบ
2. เกณฑ์การพิจารณาเพื่อจะใช้เป็นแนวทาง หรือหลักในการพิจารณาว่า เก่ง - อ่อน พอใจ - ไม่พอใจ ผ่าน - ไม่ผ่าน โดยนำผลที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. การตัดสินใจ เป็นการชี้ขาด หรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลของการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การวัดผลการเรียนรู้

โดยมีจุดมุ่งหมายของการวัดผลคือ การตรวจสอบการสอนของครูผู้สอนและการเรียนของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive domain) ด้านทักษะการปฏิบัติ (psychomotor domain) และด้านเจตคติ (effective domain)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 11)

1. ประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่กันไปในกระบวนการเรียนการสอน
2. จัดทำระเบียบแนวทางปฏิบัติการวัดผลและประเมินผล

3. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน

4. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545, หน้า 95) กล่าวถึง ขอบข่ายการวัดผล และการประเมินผลการศึกษา มีลักษณะ ดังนี้

1. ประเมินให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการสอน

2. เลือกวิธีการประเมินที่เชื่อถือได้และเหมาะสมกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

ที่ต้องการประเมิน

3. เลือกวิธีการประเมินที่ง่ายและสะดวกในการใช้ประเมิน

4. ใช้เครื่องมือที่พอจะเชื่อถือได้ประกอบการประเมินทุกครั้ง

5. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และมีบทบาทในการประเมินผลตนเองด้วยในบาง

โอกาส

6. มีข้อมูลหรือสารสนเทศที่แสดงว่าทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้นำเอาผลการประเมิน

ใช้ประโยชน์เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

7. ในกรณีที่เป็นการประเมินผลการเรียนที่ค่อนข้างสำคัญ เช่น การทดสอบ

ย่อย การสังเกตที่ต้องใช้เครื่องมือประกอบการใช้ไปงานให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือแบบฝึกหัด

ผู้สอนอาจจะระบุไว้ในภาคผนวก ควรคำนึงและยึดหลักการประเมินก่อนการเรียน ระหว่างเรียน

และหลังเรียนทุกครั้ง ในการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีที่ง่ายและเหมาะสมเช่น ประเมิน

ก่อนเรียนโดยการซักถาม ทำแบบฝึกหัด เล่าเรื่องแสดงความคิดเห็น ทดสอบสมรรถภาพ

ด้านต่าง ๆ ทดลองปฏิบัติหรือแสดงออกอื่น ๆ ตามลักษณะเนื้อหาวิชาประเมินระหว่างเรียน

โดยการสังเกต ซักถาม ทำแบบฝึกหัด ทดสอบย่อย ตรวจสอบผลงาน/ผลการจัดกิจกรรม

หรือการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 26) กล่าวไว้ว่า ขอบข่ายงานวัดผล

ประเมินผล การเรียนรู้โรงเรียนต้องดำเนินการต่อไปนี้

1. การแจ้งผลการเรียนและผลการประเมินโรงเรียนต้องแจ้งผลการเรียนรู้

และ ผลการประเมินให้ผู้ปกครองและนักเรียนทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.1 ผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระทุกรายวิชาที่นักเรียนเรียนในภาคเรียน

นั้น

1.2 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความ

1.3 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.4 ผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. การเทียบโอนผลการเรียน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เรียนที่สถานศึกษา หรือผู้ที่ศึกษาในสถานศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ตรงของตนเองเป็นหน่วยของกวดวิชาใน โรงเรียนโดยมีใบแจ้งผลการเรียนเป็นหลักฐาน

2.1 กรณีนักเรียนที่ลงทะเบียนอยู่ในโรงเรียนขอย้ายไปสถานศึกษาอื่น

2.1.1 ในกรณีที่นักเรียนผู้ประสงค์จะย้ายไปสถานศึกษาอื่น แจ้งความจำนง โดยยื่นคำร้องต่อประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร มอนิเตอร์ โรงเรียนเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่ลงทะเบียนมาศึกษาที่สถานศึกษาใหม่

2.2 กรณีนักเรียนย้ายมาจากสถานศึกษาอื่น

2.2.1 ในกรณีที่นักเรียนยื่นคำร้องต่อประธานคณะกรรมการเทียบโอน ผลการเรียนในสถานศึกษาเดิมเป็นที่ยอมรับ

ผลการเรียนในสถานศึกษาเดิมเป็นที่ยอมรับ

2.2.2 คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้รับผิดชอบเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา เทียบโอน โดยให้รายละเอียดการเทียบโอนให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้เรียนทราบ และดำเนินการตามขั้นตอนการเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา

ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของรายวิชา

2.2.3 ประธานคณะกรรมการเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา และดำเนินการตามขั้นตอนการเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา (ป.พ. 1) และ (ป.พ. 9) แบบรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนรายวิชา

(ป.พ. 6)

2.2.4 คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้รับผิดชอบเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา เทียบโอน โดยยื่นคำร้องต่อประธานคณะกรรมการเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา และดำเนินการตามขั้นตอนการเทียบโอนผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา

15 วัน นับตั้งแต่ได้รับคำสั่งแต่งตั้ง

3. โรงเรียนขอให้นำผลการประเมินผลการศึกษาของนักเรียนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ระเบียบแสดงผลการเรียน (ป.พ. 1)

3.2 หลักสูตรมาตรฐานการศึกษา (ป.พ. 2)

3.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ป.พ. 3)

3.4 แบบแสดงผลการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตร (ป.พ. 4)

- 3.5 แบบแสดงบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ. 5)
- 3.6 การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล (ปพ. 6)
- 3.7 ใบรับรองการศึกษา (ปพ. 7)
- 3.8 ระเบียบสะสม (ปพ. 8)
- 3.9 สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ (ปพ. 9)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 17) ได้กำหนดขอบข่ายหน้าที่ของสถานศึกษาในการวัดผลประเมินผลที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและการประเมินผลของสถานศึกษา
3. จัดและประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น
4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น
5. จัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่สามารถผ่านเกณฑ์การประเมิน
6. พัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
7. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดและประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ในส่วนของกระบวนการการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา นั้นมีผู้ให้แนวคิดไว้ว่า

กิติมา ปรีดีดิolk (2532, หน้า 73) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน จึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียน เพื่อช่วยให้ผู้สอนได้ทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่า จะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่ดีพออาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อช่วยให้ผู้สอน ได้ทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่า จะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่ดีพออาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้
3. การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลรวม ครอบคลุมจุดประสงค์ต่าง ๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อดูว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ ผู้เรียน มีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

รุจิรี ภู่อาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 63) กล่าวว่าไว้ว่า การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ซึ่งเป็น

ผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้ กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้เป็น 3 ระดับคือ

1. การประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นหน้าที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียนในแต่ละรายวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยวิธีการที่หลากหลาย และควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัด ให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระอื่น ๆ ตามที่กระทรวงกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง กิจกรรมการวัดและการประเมินผล อาจทำได้โดยการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) และการประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test)

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการศึกษา เป็นกระบวนการที่จะทำให้เราทราบผลและสภาพที่แท้จริงของนักเรียนว่ามีผลการเรียนอยู่ในระดับใด ควรปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ปรับปรุงเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้ได้มาตรฐาน มีการติดตามตรวจสอบเอกสารการวัดและผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ และที่สำคัญการวัดผลและประเมินผลการศึกษาจะเป็นเครื่องชี้คุณภาพของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาด้วยว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นงานวัดผลและประเมินผลที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ดังนี้

ด้านการวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา

1. ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

1.1 การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล โดยสนับสนุนให้ครูผู้สอนและผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

1.2 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาตามระเบียบการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา

1.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

1.4 การจัดทำเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้เครื่องมือที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

1.5 การปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.6 การสนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการศึกษาโดยการสร้างความเข้าใจแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล เช่น การประชุม การอบรม สัมมนา หรือการศึกษาดูงาน

1.7 การแต่งตั้งครูรับผิดชอบงานการวัดผลประเมินผลการศึกษา

1.8 การกำกับติดตามการประเมินผลทุกช่วงชั้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2. การเทียบโอนผลการเรียน

2.1 การวัดผลและประเมินผลเทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนการเรียนและอนุมัติผลการเรียนในสถานศึกษา

2.2 การจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

2.3 มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ

5. งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติให้มีความมั่นใจว่า ถ้าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้แล้ว จะทำให้คุณภาพการศึกษาเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 8) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาคือกระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

อ่ำรุ่ง จันทวานิช (2542, หน้า 79) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง วิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ศิริจันทร์ ทองประเสริฐ (2543, หน้า 34) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่มีการทำเป็นระบบหรือมีการวางแผนไว้ เพื่อสร้าง

ความเชื่อมั่นอย่างเหมาะสมว่าผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการเป็นไปตามความต้องการที่ระบุไว้ ซึ่งระบบดังกล่าวประกอบด้วย ระบบการวางแผน ระบบการควบคุมคุณภาพ และระบบการทบทวนและการปรับปรุง

รุ่ง แก้วแดง (2543, ปกหลัง) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา ว่าเป็น กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นเรื่องแปลกแยกไปจากงานปกติ ไม่ใช่การประเมินเพื่อการประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัด หรือแบบประเมินมากมายที่จะกลายเป็นกระดาษกองโต แต่เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ

อุทุมพร จามรมาน (2544, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน (เจ้าของเงินภาษี) ว่าทุกคนในสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อผลผลิตจะได้มีคุณภาพ

รุจิรี ภู่อาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 63) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน คือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยใช้วงจรการบริหาร พี ดี ซี เอ (P-D-C-A) มาช่วยในการบริหาร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 22) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 6 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรับรองรับประกันคุณภาพภายนอก

ไครเยอร์ (Cryer, 1981, p. 78) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาจะสนองตอบต่อคุณภาพ ที่กำหนดเมื่อประมวลมุมมองทั้งหลายจากต่างสถานการณ์กำหนดกิจกรรมและกระบวนการให้เป็นไป เพื่อบรรลุถึงการสร้างปัญญา (intellect) ความเชี่ยวชาญ (professionalization) และมีจรรยาบรรณ (code of ethics) การประกันคุณภาพจึงหมายถึง ปฏิบัติการทั้งหลายที่มีแผนและเป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาจะได้คุณภาพตามปรัชญาที่กำหนด

มิตเติลเฮิร์ต (Middlehurt, 1997, p. 32) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะเกิดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ของการบริการจัดการภายในหรือเป็นการประกัน

คุณภาพจากภายนอกการประกันคุณภาพจะต้องสัมพันธ์กับมาตรฐานที่กำหนด มาตรฐานเปรียบเสมือนเครื่องวัด (yardstick) คุณภาพของสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องการวัด เช่น ผลการปฏิบัติงานโดยรวมการใช้ประโยชน์ความปลอดภัย เป็นต้น การศึกษาที่ได้มาตรฐาน คือ การศึกษาที่เป็นไปตามมาตรฐานกำหนด

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุปได้ว่า ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ว่า เป็นการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้มีความมั่นใจว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้แล้วจะทำให้คุณภาพของการศึกษาเป็นที่พึงพอใจกับผู้เกี่ยวข้อง

5.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 ก, คำนำ) กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน สามารถทำให้เด็กไทยเป็นเด็กดี เป็นคนเก่งและมีความสุข เป็นประชากรที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะช่วยกันสร้างสวรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 ข, หน้า 10) กล่าวว่า ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการยืนยัน สภาพจริง ซึ่งจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา เจือปนไขความสำเร็จพร้อมเสนอแนวทางปรับปรุงผลการประเมินมุ่งนำไปใช้เพื่อการพัฒนา มากกว่าการจับผิดตัดสินให้คุณให้โทษ โดยใช้หลักการบริหารที่ครบวงจรของเดมมิ่ง (Deming cycle) มีขั้นตอนในการพัฒนาคุณภาพ คือ การวางแผน (plan) การปฏิบัติตามแผน (do) การตรวจสอบ/ประเมิน (check) และปรับปรุง (action)

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความสำคัญการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาจะดำเนินจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สร้างความมั่นใจให้แก่บิดามารดาผู้ปกครองและชุมชนว่าลูกหลานของพวกเขาเหล่านั้น จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานและสถานศึกษาได้รู้จัก สภาพ จุดเด่น จุดด้อย และปัญหา เพื่อหาแนวทางพัฒนาโดยใช้หลักการบริหารที่ครบวงจรของเดมมิ่ง (P-D-C-A)

5.3 ขอบข่ายของการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข, หน้า 22) กล่าวว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 100) ได้กำหนด ขอบข่ายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา
2. สนับสนุนส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานในสถานศึกษา
 3. กำกับติดตามตรวจสอบประเมินผลและรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับสถานศึกษา
 4. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา และในส่วนของสถานศึกษาต้องดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา คือ
 - 4.1 จัดโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 4.2 แต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และมอบหมายภารกิจเพื่อดำเนินการ
 - 4.3 จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 4.4 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักการ สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ
 - 4.5 ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
 - 4.6 คณะกรรมการดำเนินงาน (ในข้อ 2) จะต้องมีการตรวจสอบทบทวน แล้วจัดทำรายงานการดำเนินงานโดยใช้วิธีที่หลากหลายและเหมาะสม และจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้จะต้องจัดให้

ผู้เรียนทุกคนและทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนกลางหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

4.7 สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐาน ข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ (ตามข้อ 7) เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นการบริหารจัดการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจ ในการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ตามมาตรฐานการศึกษา ที่สถานศึกษากำหนด สถานศึกษาต้องดำเนินการดังนี้

ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. การเตรียมความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 จัดหา/เตรียมเอกสาร วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวก

สะดวกต่องานประกันคุณภาพการศึกษา

2. การกำหนดแนวทางดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

2.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

2.2 การวางแผนปฏิบัติงาน การประกันคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วม

ส่วนร่วม

2.3 การจัดทำเครื่องมือในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

3. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 การดำเนินการตามแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.2 การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานอย่างมีความสุขและมี

ประสิทธิภาพ

3.3 การกำกับติดตาม และการช่วยเหลือแก่คณะครูในการดำเนินงาน

การประกันคุณภาพการศึกษา

4. การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษามาพัฒนางาน การดำเนินงานในครั้งต่อไป

4.1 มีการประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา

4.2 การนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา มาพัฒนางาน

การดำเนินการในครั้งต่อไป

- 4.3 การนิเทศเพื่อช่วยเหลือให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 5.1 การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 5.2 การพัฒนาเครื่องมือการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 5.3 การจัดทำแฟ้มข้อมูลสารสนเทศ
6. การรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่มาตรฐานกำหนด
 - 6.2 การจัดทำข้อมูลข่าวสารสนเทศ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 6.3 การจัดทำรายงานการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก. หน้า 32) 12 ด้าน และได้นำมาสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขอบข่ายวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน (รุจิรี ภู่อาระ, และจันทราณี สงวนนาม, 2545, หน้า 95) ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางที่สถานศึกษาควรดำเนินการในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เพื่อให้ผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ จึงสรุปการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนเอกชนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยมีขอบข่าย 5 ด้าน ซึ่งครอบคลุมตามกรอบการบริหารงานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ 12 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
 - 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.1.1 ศึกษาทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร
 - 1.1.2 การพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
 - 1.1.3 การจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง
 - 1.1.4 การกำหนดเนื้อหาและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร
 - 1.1.5 การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
 - 1.1.6 การนิเทศติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา
 - 1.2.1 การวางแผนร่วมกันในการใช้หลักสูตร
 - 1.2.2 การบริหารและสนับสนุนการใช้หลักสูตร

1.2.3 การติดตามผลและการประเมินผลการใช้และพัฒนาหลักสูตร

1.2.4 การนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตร

1.2.5 การสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของ

ท้องถิ่น

1.3 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

1.3.1 การชี้แจงและประชาสัมพันธ์งานวิชาการให้บุคลากรในสถานศึกษา
ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นทราบ

1.3.2 ส่งเสริมให้ความรู้ประสบการณ์ด้านวิชาการให้กับชุมชน

1.4 การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน
และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.4.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ
ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน

1.4.2 ส่งเสริมและให้ความรู้แก่บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและ
สถาบันทางสังคมตามสภาพปัญหาและความต้องการ

1.4.3 สนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
ร่วมกันระหว่างชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. งานด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

2.1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.1.1 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย
รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมที่ดั่งงามไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.1.2 การจัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถและจัดเนื้อหาสาระให้
สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด

2.1.3 การส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ และมีวิสัยทัศน์

2.1.4 ส่งเสริมนักเรียนปกติ นักเรียนที่เรียนเก่ง และซ่อมเสริมนักเรียนที่
เรียนอ่อนด้วยวิธีการที่เหมาะสม

2.1.5 สนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนปรับปรุงวิธีการสอนโดยใช้วิธีการต่าง ๆ
ได้แก่การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อหรืออื่น ๆ

2.1.6 ส่งเสริมครูประเมินนักเรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของนักเรียน
พฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคุมในกระบวนการเรียนการสอนโดยการทำแผน
การจัดการเรียนรู้และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

2.2 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

2.2.1 การจัดบรรยากาศชั้นเรียน สื่อ และนวัตกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ครูและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้

2.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน

2.2.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2.3.1 การจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายใน ภายนอกโรงเรียนอย่างพอเพียง และสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน

2.3.2 การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องแหล่งเรียนรู้และสภาพท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของชุมชน

2.3.3 ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.4.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยใช้การวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียน

2.4.2 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนวิจัยสื่อ นวัตกรรม เพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน

2.4.3 มีการเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. งานด้านการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา

3.1 ด้านการนิเทศสถานศึกษา

3.1.1 การเตรียมความพร้อมในการนิเทศภายใน

1) การจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานนิเทศภายในแก่ ครูผู้สอน

2) การจัดทำแผนการนิเทศ เครื่องมือและสื่อการนิเทศ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน

3.1.2 การดำเนินงานนิเทศอย่างเป็นระบบภายในสถานศึกษา

1) การกำกับติดตามให้ดำเนินการนิเทศภายในตามแผนการนิเทศ ที่กำหนดไว้

2) มุ่งเน้นการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนมากกว่าจับผิด

3) มีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการนิเทศโดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน

3.1.3 การพัฒนาการนิเทศภายใน

1) การนำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศในสถานศึกษา

2) การพัฒนาเครื่องมือการนิเทศในสถานศึกษา

3) การจัดทำแฟ้มข้อมูลเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลในการนิเทศ

ต่อไป

3.2 การแนะแนวการศึกษา

3.2.1 ให้คำแนะนำ/ ปรึกษาทางวิชาการแก่ครู/ผู้ที่รับแต่งตั้งเป็นผู้นิเทศ

3.2.2 สามารถแสดงหรือสาธิตการสอน

3.2.3 การเยี่ยมชั้นเรียนสม่ำเสมอ

3.2.4 ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงโดยเชิญผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ต้องการ

พัฒนา

4. งานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

4.1 ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา

4.1.1 การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล โดยสนับสนุนให้ครูผู้สอนและผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

4.1.2 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาตามระเบียบการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา

4.1.3 การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

4.1.4 การจัดทำเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลการศึกษา โดยสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้เครื่องมือที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4.1.5 การปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา

4.1.6 การสนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการศึกษา โดยการสร้างความเข้าใจแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล เช่น การประชุม การอบรม สัมมนาหรือการศึกษาดูงาน

4.1.7 การแต่งตั้งครูรับผิดชอบงานการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

4.1.8 การกำกับติดตามการประเมินผลทุกช่วงชั้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

4.1.9 การวัดผลประเมินผลเทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนการเรียนรู้และอนุมัติผลการเรียนในสถานศึกษา

4.1.10 การจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิงและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4.1.11 มีการเทียบโอนผลการเรียนโดยคณะกรรมการ

5. งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1 ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1.1 การเตรียมความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษา

1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
 2) การสร้างความเข้าใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
 3) จัดหา/เตรียมเอกสาร วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกต่องานการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1.2 การกำหนดแนวทางดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

2) การวางแผนปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

3) การจัดทำเครื่องมือในการดำเนินการงานประกันคุณภาพการศึกษา

5.1.3 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

1) การดำเนินการตามแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2) การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

3) การกำกับติดตามและช่วยเหลือแก่คณะครู ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1.4 การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

1) มีการประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษา

2) การนำผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษามาพัฒนางานการดำเนินการในครั้งต่อไป

3) การนิเทศเพื่อช่วยเหลือให้บุคลากร ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.5 ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา

1) การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2) การพัฒนาเครื่องมือการประกันคุณภาพการศึกษา

3) การจัดทำแฟ้มข้อมูลสารสนเทศ

5.1.6 การรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่มาตรฐานกำหนด
- 2) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 3) การจัดทำรายงานการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชน

1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

สุพัตรา ไหลสุล (2539, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึง ปัญหาการบริหารงานวิชาการ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้หลักสูตรไม่เพียงพอ สอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ขาดสถานที่จัดเก็บรักษาสื่อและการนิเทศภายในไม่มีระบบ

ไชยเนตร ไวยคณี (2539, หน้า 235) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนกลางพบว่าปัญหาสำคัญในด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร มีปัญหาที่สำคัญคือ ครูไม่ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ครูไม่ได้เตรียมการสอน ขาดความพร้อมด้านทรัพยากรในการนำหลักสูตรไปใช้และปัญหานักเรียนเลือกเรียนวิชาเลือกที่ตัวนักเรียนไม่สนใจ

ชนิษฐ์ศรี ลีอารีย์ (2540, หน้า 108) ได้ศึกษาการบริหารสภาพและปัญหาหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 พบว่าโรงเรียนได้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นน้อย เช่น การทำเอกสารประกอบการเรียน แผนการสอน สื่อประกอบการสอน เป็นต้น

ยูเนสโก (UNESCO, 1978, p. 66) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรของบางประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ ออสเตรเลีย บังคลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และศรีลังกา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดการประสานงานที่ีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและขาดการติดตามการใช้หลักสูตรของครู ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ ประการสุดท้ายคือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตร

จากการศึกษางานวิจัยด้านปัญหาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรดังกล่าว สรุปปัญหาได้ดังนี้

1. บุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรและภารกิจที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตร
 2. สถานศึกษาขาดความพร้อมด้านทรัพยากรในการนำหลักสูตรไปใช้
 3. สถานศึกษาขาดความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน
 4. ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร
- นอกจากบุคลากรในโรงเรียน
5. ผู้บริหารและครูขาดการนิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตร
 6. ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรขาดความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร
 7. ผู้บริหารและครูขาดการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำหลักสูตรไปปรับปรุงและพัฒนา

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

กอบกิจ ส่งศิริ (2537, หน้า 21-23) ได้รวบรวมปัญหาของการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน ตามแนวคิดของนักการศึกษาไว้ ดังนี้

1. กรมสามัญศึกษา ได้สรุปปัญหาจากการประชุมสัมมนาปัญหาต่าง ๆ หลายด้าน เช่นปัญหาด้านบุคลากร ครูและหัวหน้าสายขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ครูสอนไม่ตรงกับวิชาที่สอน ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอนและคู่มือครู ครูสอนโดยยึดแบบเรียนเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามหลักสูตรได้ในบางเรื่อง ปัญหาการสอนของครู ไม่ปรับปรุงวิธีการสอน การใช้อุปกรณ์ ครูสอนแล้วไม่ติดตามงาน และครูขาดเทคนิคในการสอนใหม่ ๆ ปัญหาเรื่องวัดผลการเรียนการสอน ขาดความรู้ในวิธีการวัดผลข้อมูลที่ได้จากการวัดผลของครูบางคนไม่ถูกต้องตามความจริง เช่นคะแนนเก็บ ขาดเจ้าหน้าที่นายทะเบียนวัดผลและข้อสอบยังไม่มีคุณภาพดีพอ

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงปัญหาการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนในประเทศ ในด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลการเรียน รวมถึงวิธีการสอนของครูพบว่า การสอนของครูยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย สื่อการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นหนังสือแบบเรียนและคู่มือการสอน ไม่ได้สอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การสอนยังยึดครูเป็นหลัก การสอนซ่อมเสริมไม่ได้จัดอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

วรเชษฐ์ จันทรภิรมย์ (2546, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอน สถานศึกษาขาดแคลนครู และสอนไม่ตรงกับวิชาที่ถนัด

จากการศึกษางานวิจัยด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียนดังกล่าว สรุปปัญหาได้ ดังนี้

1. ครูไม่ปรับปรุงวิธีการสอน ไม่มีเทคนิคใหม่ ๆ ในการสอน
2. ครูสอนแล้วไม่ติดตามงาน
3. ครูไม่ค่อยได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอน
4. ครูขาดการใช้สื่อการเรียนและอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นหนังสือแบบเรียนและคู่มือการสอน
5. การฝึกทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา มีน้อย
6. ครูไม่ได้สอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้
7. การสอนยึดครูเป็นศูนย์กลาง

3. ด้านการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา

สุภาพร วาปีโส (2539, หน้า 211) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 11 ปัญหาที่พบได้แก่ ครูผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน บรรจุบุคลากรไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน งบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่มีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลการสอน

ชูศักดิ์ กุลทัพ (2540, หน้า 194) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนิเทศภายในที่พบคือ ขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือและสื่อต่าง ๆ ขาดครูผู้สอนและบุคลากรที่เป็นผู้นิเทศมีภารกิจมากทำให้การนิเทศการติดตามไม่ต่อเนื่อง

วรเชษฐ์ จันทร์ภิรมย์ (2546, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศภายใน คือ ขาดการวางแผนการนิเทศการบริหารงานวิชาการ ขาดการส่งเสริมและการพัฒนาให้ครูได้ศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ

บ็อบบี้ (Bobby, 1971, p. 1233) ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ใหญ่และครูมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นตรงกันในการเอาใจใส่งานนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีและเห็นว่าการเยี่ยมชมชั้นเรียนและการประชุมครูเพื่อเป็นสื่อในการนิเทศได้กระทำกันน้อย อาจารย์ใหญ่ควรให้ความสนใจในด้านการนิเทศให้มากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยด้านปัญหาการนิเทศภายในและการแนะแนวการศึกษา ดังกล่าวสรุปปัญหาได้ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศยังไม่ชัดเจน
2. ผู้บริหารไม่ค่อยมีเวลาทำให้การนิเทศการติดตามไม่ต่อเนื่อง
3. ครูสอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน

4. ครูขาดการนำผลการติดตามจากการนิเทศและแนะแนวมาปรับปรุงการเรียนการสอน

4. ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

กอบกิจ ส่งศิริ (2537, หน้า 21-23) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ได้กล่าวถึงปัญหาการวัดผลการเรียนการสอนพบว่าครูขาดความรู้ในวิธีการวัดผล ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลของครูบางคนไม่ถูกต้องตามความจริง เช่นคะแนนเก็บ ขาดเจ้าหน้าที่ทะเบียนวัดผล และข้อสอบยังไม่มีคุณภาพดีพอ

สมควร วงษ์จักรุ (2543, หน้า 20) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาแบบรวมชั้น สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านการวัดผลประเมินผลโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการวัดผล 2 รูปแบบ คือ การประเมินผลแบบก้าวหน้าโดยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ตรวจผลงาน ใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติที่แท้จริง และการประเมินเพื่อเลื่อนชั้น ซึ่งดูจากการประเมินผลแบบก้าวหน้า และประเมินผลจากสภาพที่เป็นจริง ปัญหาที่พบคือครูไม่เข้าใจการวัดผลประเมินผลแบบรวมชั้นนักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวัดผลประเมินผล

บุญส่ง พุทธิรักษ์พงศ์ (2545, หน้า 125) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ได้กล่าวถึงปัญหาทางวิชาการด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา พบว่า ครูขาดการติดตามผลและนำผลการประเมินไปใช้ครูไม่มีส่วนร่วมกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผล

จากการศึกษางานวิจัยปัญหาด้านการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา ดังกล่าวสรุปปัญหาได้ดังนี้

1. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ ในวิธีการวัดผลและประเมินผล
2. ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลของครูบางคนไม่ถูกต้องตามความจริง เช่น คะแนน
3. สถานศึกษาขาดเจ้าหน้าที่นายทะเบียนวัดผล
4. เครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลไม่มีคุณภาพดีพอเช่นขาดการวิเคราะห์

ข้อสอบ

5. ครูไม่มีส่วนร่วมกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
6. ครูขาดการติดตามผลและนำผลการประเมินไปใช้

5. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

สยาม สุ่มงาม (2541, หน้า 213) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี พบว่าสภาพปัญหาการดำเนินงาน คือ ด้านการจัดทำ

ธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมเพียงบางส่วน ยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ด้านปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ครูอาจารย์ มีภาระงานที่รับผิดชอบหลายอย่างนอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการขาดงบประมาณสนับสนุน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 (2542, หน้า 119) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ เขตการศึกษา 6 โดยภาพรวม

1. เรื่องการจัดวางตัวบุคคล ปัญหาส่วนใหญ่พบว่า บุคลากรมีภาระงานมากมีจำนวนจำกัดและมีการโยกย้ายเปลี่ยนบุคลากรใหม่ทำให้การดำเนินการล่าช้าไม่เป็นไปตามกำหนด

2. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในเรื่องการประเมินคุณภาพส่วนใหญ่พบว่า การให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรยังไม่ครอบคลุมทุกคนและไม่ต่อเนื่อง การทำความเข้าใจของบุคลากรบางส่วนไม่ชัดเจนและไม่ตระหนักในความสำคัญของการประกันคุณภาพ

3. การจัดทำมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนปัญหาส่วนใหญ่พบว่าบุคลากรมีงานมาก ความเข้าใจในสภาวะการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษายังไม่ชัดเจนชุมชนให้ความร่วมมือน้อยและระยะเวลาในการดำเนินงานมีเวลาน้อยเร่งรัดเกินไป ทำให้ผลการดำเนินงานยังไม่ดีเท่าที่ควร

4. การจัดธรรมนูญ ปัญหาส่วนใหญ่พบว่าโรงเรียนได้จัดทำธรรมนูญโรงเรียนแล้วโดยยังไม่ได้วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของกรมสามัญศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมน้อย บางโรงเรียนคณะครูเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำบางส่วนไม่ครบทุกคน นอกจากนั้นยังมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรหลัก ทำให้การดำเนินงานล่าช้าไม่คล่องตัว

5. การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ปัญหาส่วนใหญ่พบว่า การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีบางโรงเรียนไม่ได้วิเคราะห์ความสอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียนบุคลากรหลักมีการเปลี่ยนแปลง ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรบางส่วนยังไม่ชัดเจน

6. การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานปัญหาส่วนใหญ่พบว่า บุคลากรยังมีความรู้ความเข้าใจและแนวทางการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน

7. การพัฒนาบุคลากร ปัญหาส่วนใหญ่พบว่า งบประมาณมีจำนวนจำกัดภารกิจของโรงเรียนมีมากจึงไม่มีเวลาในการจัดประชุมอบรมและบุคลากรบางส่วนไปอบรมมาแล้ว ไม่ได้นำความรู้ที่ได้ไปขยายผลและไม่ได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการประชุมมาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน

8. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาส่วนใหญ่พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอ และล่าช้า วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ การให้บริการยังไม่เป็นระบบ

9. การกำกับ ติดตามและประเมินผล ปัญหาส่วนใหญ่พบว่า บุคลากรหลักมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานยังไม่เป็นระบบ

จากการศึกษางานวิจัยด้านปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ปัญหาที่มีดังนี้

1. บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา
2. บุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
3. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีไม่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา
4. ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานประกันคุณภาพน้อย
5. การจัดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานล่าช้าและไม่เพียงพอ
6. บุคลากรหลักมีการเปลี่ยนแปลงทำให้การกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ยังไม่เป็นระบบ

จากการศึกษางานวิจัยตลอดจนรายงานการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร คือ สถานศึกษาขาดแคลนครู และสอนไม่ตรงกับวิชาที่นัด ครูสอนแล้วไม่ติดตามงาน และครูขาดเทคนิคในการสอนใหม่ ๆ ขาดการส่งเสริมและการพัฒนาให้ครูได้ศึกษาดูงาน ปัญหาด้านหลักสูตร โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามหลักสูตรได้ ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้หลักสูตรไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน ขาดสถานที่จัดเก็บรักษาสื่อและการนิเทศภายในและการแนะแนว ไม่มีระบบขาดการวางแผน เมื่อได้รับการนิเทศและแนะแนวแล้วครูก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและขาดการนำผลการติดตามจากการนิเทศและแนะแนวมาปรับปรุงการเรียนการสอน ปัญหาด้านการวัดผลการเรียนการสอน ครูขาดความรู้ในวิธีการวัดผลและไม่เป็นไปตามสภาพจริงขาดการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และในด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ ขาดการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนา

กล่าวได้ว่าไม่ว่าจะโรงเรียนเอกชนหรือของรัฐจะพบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน แต่บทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการบริหารของผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนจะต้องมีกระบวนการบริหารงานวิชาการให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เข้าใจถึงสภาพและปัญหาแล้วร่วมกันหาวิธีแก้ไข และพัฒนาปรับปรุงให้โรงเรียนดำเนินการบริหารงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมพร นิยมศาสตร์ (2537, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในภาพรวมของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ ได้แก่ปัญหาการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนไม่มีการจัดหางบประมาณพิเศษให้ครูได้พัฒนางานในหน้าที่ ปัญหาด้านปฏิบัติการสอนโดยเฉพาะปัญหา ครูไม่ได้รับการจูงใจในการทำผลงาน ขาดความรู้เรื่องการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบและความรู้เรื่องการผลิตสื่อการเรียนการสอน และปัญหาผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารขาดความเข้าใจโครงสร้าง หลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งขาดความรู้ด้านการบริหารงานวิชาการ

วัฒนา มโนจิตร (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า งานหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ที่ได้ปฏิบัติมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกชั้นจัดทำแผนการสอน กำหนดการสอน 2) มีการจัดเตรียมเอกสารหลักสูตร แผนการสอน กำหนดการสอน เอกสารคู่มือให้เพียงพอกับความต้องการ และ 3) มีการแนะนำครูให้ใช้แผนการสอนเป็นหลักในการสอน ส่วนด้านการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอนมีความเห็นว่างานด้านการเรียนการสอน ที่ได้ปฏิบัติมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีการจัดเตรียมแผนการสอนโดยใช้แผนการสอนเอกสารคู่มือครู เป็นแนวทางในการจัดทำบันทึกการสอน 2) จัดให้มีการสอนเสริมนักเรียนที่มีปัญหาอย่างสม่ำเสมอ และ 3) มีการชี้แจงแนะนำให้เห็นประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน งานด้านการนิเทศครูผู้สอนมีความเห็นว่าได้ปฏิบัติมากใน 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การชี้แจงทำความเข้าใจกับครูผู้ปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน 2) มีการส่งเสริมให้ครูประเมินผล การปฏิบัติตนเอง และ 3) มีการชี้แจงโครงการนิเทศให้ครูทราบก่อนการปฏิบัติการนิเทศ ส่วนงานด้านวัดผลประเมินผล ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผลที่ได้ปฏิบัติมากใน 3 อันดับแรก คือ 1) การกำหนดเวลาในการวัดผลประเมินผลระหว่างภาคเรียน ปลายภาคเรียนและตลอดภาคเรียน 2) มีการสนับสนุนให้ครูได้จัดสร้างข้อสอบสนับสนุนให้โรงเรียน และ 3) มีเครื่องมือวัดผลประเมินผลรวมทั้งข้อสอบไว้ใช้ทุกระดับชั้น

จเร เหมือนมั่น (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 ในด้านปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 6 พบว่า

1. ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านวิชาการครบ 9 ด้าน คือจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาปัญหาด้านการสอนก่อนเปิดภาคเรียน จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตามความสมัครใจและความสามารถของครู จัดหาสื่อการเรียนการสอนด้วยการจัดซื้อจากเงินงบประมาณกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดให้มีห้องสมุดโดยใช้ห้องเรียนของอาคารเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมห้องสมุด จัดให้มีการวางแผนการนิเทศในโรงเรียน จัดให้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการสอนในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ นำข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวางแผนการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

2. ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ คือครูไม่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรไม่เพียงพอ ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูขาดทักษะในการผลิตและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือสำหรับห้องสมุด การนิเทศการสอนโรงเรียนไม่สามารถจัดได้อย่างสม่ำเสมอ ขาดบุคลากรรับผิดชอบงานด้านวิชาการโดยเฉพาะครู จัดการเรียนการสอนโดยเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติและโรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

สมยศ พงษ์ศิริพันธ์ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดปทุมธานี พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการครบทั้ง 7 ด้าน คือ ใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อค้นหาปัญหาด้านการเรียนการสอนก่อนเปิดภาคเรียน จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตรงตามความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละคนแนะนำให้ครูใช้วัสดุท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนการสอน ให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจเข้าไปใช้ห้องสมุด จัดมุมหนังสือในห้องเรียนจัดปฐมนิเทศครูที่บรรจุใหม่ให้เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการเรียนการสอนอยู่เสมอ

2. ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ คือการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตรของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกันทั้งหลักสูตร ครูไม่ดัดแปลงวัสดุท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลการเรียนการสอน สภาพห้องสมุดไม่เหมาะสมและไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาค้นคว้า ครูขาดความกระตือรือร้นในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและไม่ได้ทำแผนประชุมอบรมทางวิชาการประจำปี

วัชระ สุยะลังกา (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารได้ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศภายในโรงเรียน และการวัดผลประเมินผลในทุกกิจกรรม สำหรับปัญหาที่พบ คือ ผู้บริหารไม่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้บริหารไม่ติดตามการใช้หลักสูตร มอบหมายให้ครูไปทำงานด้านอื่นมากกว่าการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่ไม่เป็นระบบ และไม่มีการตรวจสอบเครื่องมือในการวัดผลให้ได้มาตรฐาน

บุญส่ง พุทธรักษ์พงศ์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานวิชาการครบทั้ง 7 ด้าน คือ จัดส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร จัดครูเข้าสอนตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน จัดให้มีศูนย์หรือห้องบริการการเรียนการสอน จัดให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผล ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ให้ผู้บริหารนิเทศงานตามแผนปฏิทินปฏิบัติงานจัดส่งครูไปประชุมอบรมกลับมาถ่ายทอดความรู้ให้ครูอื่นทราบ

2. ปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการ พบว่า บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตรตามกลุ่มประสบการณ์ ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญในการแนะนำการผลิตและการให้สื่อการเรียนการสอน ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญในการแนะนำ การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ขาดการติดตามผลและนำผลการประเมินไปใช้ ขาดงบประมาณในการจัดหาซื้อหนังสือห้องสมุด ขาดบุคคลที่มีความรู้ด้านนิเทศภายใน และขาดการติดตามผลหลังจบการประชุมอบรมทางวิชาการ

วีรชัย วรรณศรี (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีการจัดควบคุม ติดตาม และพัฒนาการบริหารงานวิชาการทั้ง 7 งาน คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีวิธีการจัดหาหรือจัดให้มีเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรให้เพียงพอสำหรับศึกษาค้นคว้าโดยรับจากหน่วยงานต้นสังกัด งานการเรียนการสอน มีวิธีประเมินผลการเรียนการสอนของครู โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน มีวิธีการใช้เอกสารประกอบหลักสูตรโดยใช้หนังสือเรียน งานวัดผลและประเมินผล มีวิธีการจัดหาห้องสมุด โดยจัดซื้อด้วยงบประมาณ งานนิเทศภายในมีการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ และงานประชุมอบรมทางวิชาการร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดส่วนปัญหาการบริหาร งานวิชาการที่พบ คือขาดอัตรากำลังครู ครูผู้สอนขาดความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง การนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ไม่สม่ำเสมอและโรงเรียนขาดงบประมาณในด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน เอกสารหลักสูตร หนังสือห้องสมุด และยังคงขาดงบประมาณในการจัดประชุมทางวิชาการ

วิชุดน พลรงค์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการครบทั้ง 7 ด้าน คือ การวางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกับคณะครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร ส่งเสริมครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ สำรวจความต้องการในการใช้สื่อจัดซื้อสื่อโดยใช้งบประมาณของทางราชการ จัดประชุมครูเกี่ยวกับวัดและประเมินผลการเรียนการสอนจัดให้มีห้องสมุดโดยใช้ห้องเรียนในอาคารเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมห้องสมุด จัดทำโครงการและปฏิทินงานการนิเทศภายในโดยให้ครูมีส่วนร่วม ในการนิเทศ จัดให้มีการประชุมทางวิชาการโดยให้ครูที่ไปร่วมประชุมนำมาถ่ายทอดให้ครูคนอื่นในโรงเรียน

2. ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ครูไม่สามารถสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ขาดระบบบริหารศูนย์สื่อ ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการวัดและประเมินผล ขาดติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และขาดงบประมาณในการซื้อหนังสือและจัดประชุมอบรม

สมศักดิ์ ณ ถลาง (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่าสภาพการบริหารวิชาการซึ่งมีการปฏิบัติสูงสุด แต่ละด้านทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ประชุมชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้ทราบให้นักเรียนมีความรู้ในวิชาสามัญ และวิชาชีพ จัดแผนหรือการเรียนตามศักยภาพของโรงเรียนจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ จัดให้มีการแนะแนวศึกษาต่อ ส่งครูเข้าอบรมเรื่องการสอน จัดให้ครูได้รับการอบรมผู้ช่วยผู้บริหารหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จัดให้มีการวัดผลและตัดสินผลการเรียน ส่วนปัญหาที่พบเป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับครู ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ตรงกับความต้องการของโรงเรียน ขาดความเข้าใจเรื่องหลักสูตรครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอน ครูขาดความสนใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ขาดความรู้ในเรื่องการวิเคราะห์ และการพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและไม่นำผลการประเมิน/โครงการไปพัฒนาในการทำงานครั้งต่อไป และปัญหาที่เกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขาดความพร้อมในการจัดแผนการเรียนหรือกลุ่มการเรียน ให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลายขาดการวางแผนการจัดกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ขาดงบประมาณขาดการนิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่อง

สุชิระ จัตุรงค์ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดระนอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดระนอง ส่วนใหญ่บริหารงานวิชาการครบ 7 ด้าน คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอนงานวัสดุประกอบหลักสูตร งานวัดผลประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายในและงานประชุมอบรมทางวิชา

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ขาดอัตรากำลังครู ครูไม่มีเวลาว่างผลิตสื่อและเตรียมสื่อการสอน ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลการเรียนการสอนขาดงบประมาณในการจัดหาหนังสือ เอกสาร วารสาร การนิเทศภายในยังไม่สามารถจัดได้อย่างสม่ำเสมอ และขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมสัมมนา

ปัญญา ภูภักดี (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขตการศึกษา 6 พบว่าการปฏิบัติงานวิชาการ 5 ด้าน คือด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านวัดผลประเมินผลการเรียนในภาพรวม สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่า มีสภาพการปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาที่พบในแต่ละด้านคือ ขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารหลักสูตรเพื่อบริการครูอาจารย์ขาดความรู้ความสามารถในการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม คอมพิวเตอร์ ช่วยในการเรียนรู้ ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้คำปรึกษาหรือนิเทศการสอน และไม่มีเครื่องมือที่มีคุณภาพในด้านกรวัดผลประเมินผล

เอกวิทย์ นุมนวลศรี (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนทางดง-บ้านตาล อำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาเกือบทุกงาน ที่เกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติตั้งเช่น ประเมินผลการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอน นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในปีที่ผ่านมาใช้ในการวางแผนการสอน จัดทำวิจัยในชั้นเรียน และเก็บข้อมูล จุดเด่นจุดด้อย ของนักเรียนเป็นรายบุคคล บันทึกผลการใช้สื่อการสอน ประเมินผลการใช้สื่อการสอน จัดเก็บสื่อการสอนอย่างเป็นระบบ เสนอผลการประเมินในที่ประชุมวิชาการ พัฒนาเครื่องมือประเมินผล ให้ครอบคลุมจุดประสงค์ และประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน

วรเชษฐ์ จันท์ภิรมย์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการ ศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาทุกด้านทั้ง 9 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ด้าน นิเทศภายใน ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ด้านการบริหารโครงการ ด้านการวิจัย และการพัฒนา ด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ และการบริหารงานด้านการประเมิน ผลงาน ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ จัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คณะครู และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียตลอดถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ปัญหาการบริหารงาน วิชาการด้านการเรียนการสอน คือ สถานศึกษาขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้น ข้อเสนอแนะ ควรจัดรวมโรงเรียนของห้องเรียนที่อยู่ใกล้เคียงเข้าด้วยกัน ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านการวัดผลประเมินผล คือ การวัดผลและประเมินผล ไม่เป็นไปตามสภาพจริง ข้อเสนอแนะ ควรมีการประเมินผลตามสภาพจริง ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการการนิเทศภายใน คือ ขาดการวางแผนการนิเทศ ข้อเสนอแนะ ควรวางแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ในการนิเทศภายใน ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการคือ ขาดการส่งเสริมและการพัฒนา ให้ครูได้ศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ข้อเสนอแนะ ควรวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาครูให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ปัญหา การบริหารงานวิชาการด้านการวิจัยและการพัฒนา คือ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่มี ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำการวิจัยในชั้นเรียน ข้อเสนอแนะ ควรดำเนินการส่งเสริมและ จัดอบรมให้ความรู้และการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหาร โครงการทางวิชาการ คือ ขาดการกำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ ควรวางแผนในการจัดทำโครงการทางวิชาการโดยต้องกำกับติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ปัญหา การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ คือ ขาดการนำข้อมูล มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนา ข้อเสนอแนะควรจัดเก็บ ข้อมูลสารสนเทศให้ครบทุกด้าน และปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการประเมินผลงาน ทางวิชาการ คือ ขาดการวางแผนในการประเมินผลงานทางวิชาการในสถานศึกษา ข้อเสนอแนะ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินผลงานทางวิชาการ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แอกที (Agthe, 1980, pp. 3076-3077) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาท และหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการพบว่า ครูใหญ่ยอมรับว่างานการปรับปรุง การเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะโดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ครูใหญ่ให้ความสำคัญ

ต่อการนิเทศการศึกษาน้อย ครูใหญ่และครูมีความเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรในโรงเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตร

มินูดีน (Minudin, 1987, p. 2403-A) ได้ศึกษาบทบาททางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐซามาร์ มาเลเซีย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีหน้าที่เป็นหลักในการประเมินโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษา และประสบการณ์เพิ่มขึ้น กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจนควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่นๆ ทั้งหมดของโรงเรียน และเข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

แมททอกซ์ (Mattox, 1987, p. 6016-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความต้องการในการปฏิบัติงานของครูใหญ่โรงเรียนในรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการที่มีอยู่ในระดับสูงของครูใหญ่ คือความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการสอน การประเมินผล การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

เพียร์ซี (Piercy, 1990, p. 2950-51A) ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูปฏิบัติการในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ เกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านวิชาการที่ทดลองใช้ในโรงเรียน ในระหว่างปี 1988 -1989 จากการศึกษาเปรียบเทียบครูที่ให้ความสำคัญในกิจกรรมทางด้านวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร นักเรียน ชุมชนและผู้ร่วมงานพบว่าครูปฏิบัติการสอนที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตร นักเรียนและผู้ร่วมงาน มีความคิดเห็นว่าการสอนที่ประสบความสำเร็จมากกว่าครูปฏิบัติการสอนที่ไม่ได้เน้นความสำคัญในด้านนี้

กูดฮาร์ท (Goodhart, 1991, p. 2214-A) ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่มีประสิทธิภาพในด้านวิชาการพบว่าความเป็นผู้นำในด้านการจัดองค์กรของผู้บริหารมีความมีคุณธรรม จริยธรรมของครูปฏิบัติการสอน และความเป็นหนึ่งเดียวของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนและส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน

บอบเบทท์ (Bobbett, 1992, p. 9) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบบรรยากาศทางด้านวิชาการในโรงเรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาที่ถือว่ามีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีจำนวน 9 โรงเรียน พบว่าระบบการบริหารงานในโรงเรียนที่ชัดเจน มีส่วนสำคัญในการเพิ่มบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเหล่านี้ มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง นักเรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่

แชบแมน, และเบิร์ชฟิลด์ (Chapman, & Burchfield, 1992, p. 2112-A) ทำการวิจัยเรื่อง ความเชื่อของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทของพวกเขากในการปรับปรุงและพัฒนาการแสดงออกในเชิงวิชาการของนักเรียน พบว่าผู้บริหารเหล่านั้นมีความเชื่อว่ากิจกรรม 3 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อการติดตามและนิเทศการสอน การจัดการในโรงเรียน

และความสัมพันธ์กับชุมชนมีผลต่อการปรับปรุงและพัฒนาการแสดงออกของนักเรียนในเชิงวิชาการ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ทั้งครูและผู้บริหารมีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิชาการครบ คือ การวางแผน พัฒนาหลักสูตร ร่วมกับคณะครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรส่งเสริมครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ สืบหาความต้องการในการใช้สื่อ จัดซื้อสื่อโดยใช้งบประมาณของทางราชการ จัดประชุมครูเกี่ยวกับวัดและประเมินผลการเรียนการสอน จัดให้มีห้องสมุดโดยใช้ห้องเรียนในอาคารเรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมห้องสมุด จัดทำโครงการและปฏิทินงานการนิเทศภายใน โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศ จัดให้มีการประชุมทางวิชาการโดยให้ครูที่ไปร่วมประชุมนำมาถ่ายทอดให้ครูคนอื่นในโรงเรียนทราบปัญหา ในการบริหารงานทั้งครู และผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความรู้ในเรื่องความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ขาดอัตราครู ครูไม่มีเวลาว่างผลิตสื่อและเตรียมสื่อการสอน ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลการเรียนการสอน ครูขาดการควบคุมติดตามคาบกิจกรรมอิสระของนักเรียน การจัดกิจกรรมไม่หลากหลายไม่ตรงกับความสนใจของนักเรียนครูขาดการค้นคว้าวิจัย และผลิตเอกสารทางวิชาการและการประเมินตามสภาพจริง สถานศึกษาจะต้องศึกษาแก้ปัญหาและหาจุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร เพื่อหาแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3